

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ JAKO SPECIFICKÝ VOLNOČASOVÝ NÁVYK ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Vedoucí práce: Mgr. Richard Macků, Ph.D.
Autor práce: Bc. Eliška Zemanová
Studijní obor: Pedagogika volného času – navazující
Ročník: 2.

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne

.....

Eliška Zemanová

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Richardu Macků, Ph.D., za metodické vedení, rady a připomínky. Dále děkuji všem informantům, bez jejichž ochoty by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

ÚVOD	6
1 SOUČASNÝ STAV POZNÁNÍ A TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	9
1.1 Výzkumy druhého bydlení	11
2 DRUHÉ BYDLENÍ.....	13
2.1 Definice základních pojmů.....	13
2.1.1 Typy objektů určených k druhému bydlení.....	15
2.1.2 Chataření a chalupaření	16
2.1.2.1 Chata nebo chalupa?	18
3 HISTORIE, VÝVOJ A SOUČASNOST DRUHÉHO BYDLENÍ.....	20
4 VÝZNAM CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ PRO VOLNÝ ČAS	28
4.1 Činnosti spojené s chatařením a chalupařením	29
4.2 Motivace a důvody chataření a chalupaření.....	32
5 VLASTNÍ VÝZKUM KATEGORIÍ DŮVODŮ ZÁJMU JEDINCŮ O CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ	36
5.1 Cíl práce a výzkumné otázky	37
5.2 Metodologie výzkumu	38
5.2.1 Výzkumný vzorek a metoda sběru dat	39
5.2.2 Metody zpracování a vyhodnocení dat.....	42
5.3 Analýza získaných dat.....	45
5.3.1 Základní identifikované kategorie.....	46
5.3.1.1 Kategorie Změna prostředí.....	47

5.3.1.2	Kategorie Odpočinek a relaxace	48
5.3.1.3	Kategorie Zvyk a důležitost	49
5.3.1.4	Kategorie Setkávání s blízkými	50
5.3.1.5	Kategorie Možnost dalších aktivit	52
5.3.2	Vztahy a vazby mezi základními kategoriemi.....	53
5.4	Interpretace výsledků výzkumu a odpověď na výzkumné otázky	55
5.4.1	Srovnání výsledků s možnými důvody zájmu o chataření a chalupaření z teoretického pohledu	58
ZÁVĚR		61
Seznam použitých zdrojů		64
Bibliografie		64
Online zdroje		67
Seznam příloh		69
Přílohy		70
ABSTRAKT		79
ABSTRACT		80

ÚVOD

Když jsem si jako dítě hrála na chatě, brala jsem tuto skutečnost jako samozřejmost. Vždyť přece všichni jezdí na chatu nebo chalupu ne? Až mnohem později jsem zjistila, že vlastnit a navštěvovat takový objekt není ve světě tak běžné. A hlavně není běžné přikládat tomu takovou důležitost. Téma chataření a chalupaření se u nás vyskytuje v běžných rozhovorech mnoha lidí. Stejně tak se mnoho lidí vydává, zejména na víkend v letních měsících, na svou chatu nebo chalupu.

Chataření a chalupaření, respektive celá oblast druhého bydlení, je mnoha lidmi považováno za opravdový fenomén české společnosti a je pravdou, že Česká republika se počtem chat a chalup řadí na první místa pomyslného žebříčku. Výjimečnost tohoto jevu u nás ale není ani v počtu chat a chalup, ani v počtu osob tyto objekty navštěvujících. Výjimečnost spočívá spíše ve vztahu Čechů ke svým objektům druhého bydlení a jejich využívání v rámci volného času, které ovlivňuje celkový životní styl člověka.

A tak, ač současný stav fenoménu chataření a chalupaření u nás odpovídá obecnějším trendům ve vyspělých zemích světa, přesto se v některých prvcích značně liší. Může to být dáno utvářením na základě specifického politického i společenského vývoje, dále vývoje vztahu k přírodě i ke způsobu trávení volného času.¹

Otázkou tak je, jaké mohou být v pro rozvíjení chataření a chalupaření důvody dnes. Zajímá mne tedy, proč je u nás tato aktivita i dnes stále oblíbená? Má práce se tedy bude věnovat různým typům, podstatou a specifiky druhého bydlení, se zvláštním zřetelem na chalupaření a chataření a jejich významem

¹ Srov. FIALOVÁ, Dana a Jiří VÁGNER. Druhé bydlení – nejen české specifikum, str. 8–9.

pro dnešní společnost. Na chataření a chalupaření se chci zaměřit z pohledu jedince a významu pro jeho volný čas.

Hlavním cílem práce je pak odkrytí možné důvody přetrvávajícího zájmu o chataření a chalupaření. Jaké jsou motivace chatařů a chalupářů, které je vedou k tomu starat se kromě místa trvalého bydlení ještě o další objekt. Jaké mohou mít důvody přesunovat se o víkendech, svátcích či prázdninách hromadně z měst do chatových osad nebo do (často přes týden vylidněných) vesnic.

Vzhledem k značné roztržitosti a nesourodosti informací daného tématu, věnuji první kapitole shrnutí současného stavu poznání. Popisuji, v rámci jakých oborů, může být chataření a chalupaření zkoumáno, kteří odborníci se jemu věnují a v jakých publikacích. Na závěr kapitoly se krátce věnuji výzkumům druhého bydlení, které jsou v České republice prováděny.

V další části práce přecházím k definování základních pojmů související s druhým bydlením, popisuji různé typy druhého bydlení. Detailněji se věnuji chatám a chalupám, jejich podobnostem i rozdílům.

Ve třetí kapitole se zabývám historií, vývojem a současností druhého bydlení. Věnovat se historickým souvislostem považuji pro pochopení současné situace za nutné. Podrobněji popisuji vývoj v posledních sto letech, hlavně od vzniku letních bytů a dále trampingu.

Za stěžejní pasáž teoretické části považuji kapitolu nazvanou: Význam chataření a chalupaření pro volný čas. V té se snažím postihnout činnosti a aktivity spojené s chatařením/chalupařením a dále motivace a důvody pro tyto aktivity tak, jak je teoreticky popisují autoři tematické odborné literatury. Tuto část na konci práce dávám do souvislostí s výsledky výzkumu. Zajímá mne, zda se pohledy odborníků a samotných chatařů a chalupářů na fenomén českého chataření a chalupaření shodují nebo se v něčem liší.

Cíl výzkumu se shoduje s cílem celé práce, tedy, odkrytí možných důvodů přetrvávajícího zájmu o chataření a chalupaření s pohledem samotných účastníků. V páté, poslední kapitole nejprve z cíle práce vyvozují výzkumné otázky a popisují metodologii výzkumu. Poté už popisují, jak proběhla analýza získaných dat a k jakým výsledkům jsem dospěla. Na závěr podávám odpověď na výzkumné otázky a jak již bylo řečeno srovnávám pohled chatařů a chalupářů z teoretickými pohledy.

1 SOUČASNÝ STAV POZNÁNÍ A TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Výzkumu druhého bydlení včetně chataření a chalupaření se věnuje větší pozornost, než by si nezasvěcený laik mohl myslet. V této kapitole krátce zmiňuji z mého pohledu nejdůležitější autory a literaturu zabývající se druhým bydlením.

Tématu je věnován zájem jak z pohledu sociologie, tak například i z pohledu geografie nebo historie. Už samotný fakt, že je fenomén chataření a chalupaření stále z různých pohledů nově zpracováván, je sám o sobě jakýmsi důkazem, že jde o téma dosud aktuální. Chataření a chalupaření prošlo za dobu své existence určitým vývojem. Na počátku devadesátých let řada odborníků předpokládala opad zájmu o chaty a chalupy ke kterému ovšem nedošlo.² A tak tento jev zaujímá i v dnešní době významné místo mezi volnočasovými aktivitami české společnosti.

Nejvýznamněji je téma rozpracované v rámci geografie a cestovního ruchu. Podstatné jsou publikace vydané Katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje Univerzity Karlovy – Druhé bydlení v Česku a Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku. Mezi výrazné autory patří Jiří Vágner, Dana Fialová a Ivan Bičík. Věnují se vývoji výskytu druhého bydlení v různých oblastech a postavení druhého bydlení v Česku.

Z pohledu sociologie zkoumá chataření a chalupaření Jana Duffková. Považuje druhé bydlení za jeden z předmětů zkoumání sociologie životního stylu v rámci volného času českých obyvatel. Oblasti druhého bydlení se nejvýrazněji věnuje v článku časopisu KROK, nazvaném Bydlet v přírodě je životní styl. Kromě definic a dělení druhého bydlení zde vyjadřuje i myšlenku,

² Srov. např. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 87.

že chataření a chalupaření se často netýká jen volného času, ale má vliv na celkový životní styl. Člověk propojuje své první a druhé bydlení, často díky tomu žije náročný dvojitý život.³

Z historického hlediska se druhým bydlením zabývá Petra Schindler-Wisten. Ve své knize *O Chalupách a lidech* popisuje vývoj a význam chalupaření, přičemž jako hlavní pramenný základ zvolila orálněhistorické rozhovory.⁴ V současné době je toto dílo vlastně jediné zabývající se čistě chalupařením a jeho významem.

Ze starších děl musím zmínit *Rekreační bydlení* od Andrey Bohmannové z roku 1984. Ačkoliv se zabývala spíše designem a praktickou stránkou věci, v knize řeší i klady a zápory individuální rekreace v rámci proměn volného času. V jedné z kapitol se věnuje významu druhého bydlení pro děti. Mluví zde o tom, že chata nebo chalupa je ideálním místem pro pobyt dětí ve volném čase.⁵ To je zajímavé a zatím málo rozpracované téma.

Zajímavým dílem v této oblasti je publikace *Chatařství*, umělecky zaměřené autorky Veroniky Zapletalové. Jde o fotografický soubor doplněný texty o chatařství. Veronika Zapletalová pomocí fotografií ukazuje, co to vlastně chatařství je, jak se v průběhu času proměňovalo, a čím bylo ovlivněno. Fotografie jsou doplněny o teoretické články dalších odborníků.

Vzhledem k tomu, že chataření a chalupaření se opravdu prolíná různými obory, je dle mého názoru, současný stav poznání do jisté míry zmatečný. O jisté mezioborové propojení se snaží kniha *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. -21. století*. Do publikace přispěli odborníci z různých oborů, například historik Václav Matoušek, architektka Věra Kučová, ale i geograf Jiří Vágner a další.

³ Srov. DUFFKOVÁ, Jana. *Bydlet v přírodě je životní styl*, str. 19.

⁴ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 12.

⁵ Srov. BOHMANNOVÁ, Andrea. *Rekreační bydlení*, str. 103–105.

Jak je vidět, tématu chataření a chalupaření se pozornost opravdu věnuje. Až na výjimky ale jen z pohledu historického vývoje, geografického rozmístění nebo statistického počtu chat a chalup na našem území. Významu tohoto fenoménu pro samotné účastníky a popsání důvodů proč stále přetrvává, už méně.

Téměř všechny zdroje se shodnou na tom, že chataření a chalupaření je určitým fenoménem typickým pro českou společnost. Zdůrazňují ovšem, že druhé bydlení není jen české specifikum, ale jde o obecnější trend vyspělých zemí světa.⁶ I přesto se Češi často titulují národem chatařů a chalupářů. Možnou příčinou je rozdíl ve formě chataření a chalupaření u nás a v zahraničí. Vlastnit objekt druhého bydlení a jezdit na něj totiž plně nevystihuje český význam tohoto fenoménu. „Chataření a chalupaření je výjimečné určitou mírou seberealizace a kutilství, která je s objekty druhého bydlení spojena více než v jiných zemích“⁷ Dana Fialová dále hovoří o tom, že „ojedinělost Česka v oblasti druhého bydlení je dána, ..., především specifickým vývojem a významem druhého bydlení v hodnotách jednotlivců i celé společnosti, což povýšilo druhé bydlení na projev životního stylu.“⁸

1.1 Výzkumy druhého bydlení

Výzkumy druhého bydlení jsou většinou kvantitativního charakteru, především z pohledu geografie. Věnují se počtu objektů druhého bydlení v různých lokalitách, celkovému počtu objektů vzhledem k počtu obyvatel apod.

⁶ Srov. FIALOVÁ, Dana a JÍŘÍ VÁGNER. Druhé bydlení – nejen české specifikum, str. 8–9.

⁷ SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 23.

⁸ FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, str. 50.

Ač tyto výzkumy s mou prací na první pohled přímo nesouvisí, myslím si, že jsou důležitým potvrzením toho, že chataření a chalupaření je stále existujícím fenoménem. Jsou to ovšem většinou jen číselné výzkumy, ale o skutečném životním stylu chatařů a chalupářů nám toho moc neřeknou.

Z tohoto pohledu a zaměření mé práce je nejzajímavější publikace O Chalupách a lidech. Celá kniha je vlastně kvalitativním výzkumem. Pomocí hloubkových rozhovorů se samotnými chalupáři a spojením s historií tématu, se snaží čtenáři nabídnout hlubší vhled do životního stylu chalupářů.

Další kvalitativní výzkumy z této oblasti zatím neexistují. Dle mého názoru má přitom jev chataření a chalupaření skrytý potenciál pro bližší pochopení specifik trávení volného času české společnosti.

Po uvedení teoretických východisek a nastínění současného stavu poznání druhého bydlení se v další kapitole věnuji stěžejním pojmům mé práce.

2 DRUHÉ BYDLENÍ

První kapitola byla věnována nastínění současné situace, ve které se poznání fenoménu druhého bydlení nachází. Nyní přecházím k definicím pojmů s tímto jevem souvisejících.

Za základní koncept prolínající se celým tématem považuji druhé bydlení. Nejdříve se tedy věnuji tomu, jaká jsou různá možná pojetí koncepce druhého bydlení. Vymezuji i termín zahrádkaření, který je v souvislosti s druhým bydlením často zmiňován. Dále charakterizuji různé typy objektů druhého bydlení a také se krátce zabývám možnými předchůdci – letním bytem a trampingem. Všechny tyto kategorie vymezuji, srovnávám a dávám do souvislosti vzhledem k pojmům „chataření“ a chalupaření“.

2.1 Definice základních pojmů

Jak už bylo řečeno, ke studiu problematiky druhého bydlení je možné přistupovat z různých pohledů. Dana Fialová v tomto smyslu mluví o třech nejfrekventovanějších přístupech. Prvním přístupem je zkoumání druhého bydlení jako součásti systému osídlení. Druhým přístupem druhé bydlení jako jeden z typů cestovního ruchu. A nakonec třetím přístupem je druhé bydlení jako součást životního stylu.⁹

⁹ Srov. FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, str. 50.

Pod pojmem druhé bydlení si nejspíše téměř každý představí objekt určený k individuální (nebo rodinné) rekreaci. Z toho vyplývají i základní charakteristiky, kterými jsou „využívání objektu za účelem rekreace a situování objektu v jiném místě, než je trvalé bydliště.“¹⁰

Jev druhého bydlení by však neměl být chápán jen jako souhrn objektů, tím by se jeho význam ztotožnil s pojmem rekreačního objektu. Druhé bydlení má význam širší. V české literatuře se tak ustálila definice Vágnera a Fialové, kteří druhé bydlení definují jako „komplex jevů a procesů, spojených s objektem (či částí objektu), který je přechodným místem pobytu vlastníka(ů), či uživatele(ů), využívajících tento objekt převážně k rekreačním účelům.“¹¹

Dle socioložky Duffkové můžeme druhé bydlení definovat jako „formu rekreačního využívání volného času, jako individuální formu rekreace nebo návykové a stereotypní rekreační chování.“¹² Přičemž existují dvě formy individuální rekreace zahrádkaření a druhé bydlení. Druhé bydlení se podle Duffkové dále člení právě jen na chataření a chalupaření.

Za zahrádkaření je považována aktivita v místě trvalého bydliště, na menší zahrádce většinou s jednoduchou chatkou. Stále, i když v menším množství, existují zahrádkářské kolonie na okrajích měst. Malé oplocené zahrádky, umístěné v řadě těsně vedle sebe. Jde o jednoúčelovou aktivitu zaměřenou primárně na pěstování ovoce a zeleniny, bylin, případně i květin.¹³

V následující části krátce popisují různé typy druhého bydlení, které se v literatuře vyskytují. Chataření a chalupaření se vzhledem k zaměření mé práce věnuji samozřejmě detailněji.

¹⁰ SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 14.

¹¹ VÁGNER, Jiří. Druhé bydlení jako objekt geografického výzkumu, str. 20.

¹² DUFFKOVÁ, Jana. *Bydlet v přírodě je životní styl*, str. 18.

¹³ Srov. Tamtéž.

2.1.1 Typy objektů určených k druhému bydlení

Zmínila jsem se o individuálních (nebo rodinných) rekreačních objektech, těmi jsou myšleny všechny objekty, které jsou využívány k druhému bydlení. Základními typy rekreačních objektů, které se objevují i v dřívější legislativě¹⁴ nebo ve straší literatuře¹⁵, jsou rekreační chata, rekreační chalupa a rekreační domek. Pro úplnost uvádím definici rekreačního domku, dále už se k němu vyjadřovat nebudu. Je to „stavba umístěná v intravilánu venkovského sídliště s větším stavebním rozsahem, než je možné u rekreační chaty. Svým řešením a provedením jsou určeny výhradně pro rekreační pobyt a v praxi se přibližují spíše chatám.“¹⁶

Vedle uvedených základních typů vznikají od poloviny 90. let minulého století nové formy druhého bydlení. Mezi ně můžeme zařadit *rekreační apartmánové domy*, nebo *holandské vesničky* (rekreační areály pro nizozemskou klientelu.¹⁷ Dále pak *timesharing*, novinku na našem území definovanou jako „druh ubytování, ve kterém uživatel vlastní jeden či více časových intervalů (týdnů) v roce v destinaci cestovního ruchu, většinou na delší dobu.“¹⁸

Za předchůdce dnešního druhého bydlení můžeme považovat takzvané *letní byty*. Tento trend rekreace se rozšířil ve druhé polovině 19. století a přetrval do meziválečného období. Zahrnoval „široké spektrum konkrétních podob od vily až po místnost v selské usedlosti.“¹⁹

¹⁴ Srov. Tamtéž.

¹⁵ Srov. LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení v ČSR, str. 53.

¹⁶ SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 15.

¹⁷ Srov. FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, str. 56.

¹⁸ Tamtéž, str. 57.

¹⁹ ŠTEMBERK, Jan. Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století: zrod, rozvoj, trendy, str. 29.

Dalším předchůdcem druhého bydlení, především chataření, je *tramping*. Ten lze stručně charakterizovat jako „zvláštní formu turistiky a pobytu v přírodě.“²⁰ Literatura se shoduje v tom, že československý tramping je světovým unikátem a fenoménem, který nemá ve světě žádné srovnání.²¹ Za důležitou pokládám zmínku, že právě tramping dal hlavní impuls k podobě chataření, který se dodnes odráží nejen ve vzhledu chat, ale třeba i k aktivitám individuálních rekreatantů.²² V určitém způsobu přetrval trampský způsob života dodnes, i když v mnohem menší míře. Stále se najdou lidé, kteří se rádi toulají přírodou a přespávají pod širým nebem. Přísnější zákony, co se týče ochrany přírody, do značné míry ale tento fenomén omezují.²³

O letních bytech a trampingu se dále zmiňuji ještě ve 3. kapitole, která se věnuje historii a vývoji druhého bydlení. Nyní už přecházím k hlavním typům rekreačních objektů a jejich využití v druhém bydlení, a to **chatám** a **chalupám**.

2.1.2 Chataření a chalupaření

Chataření a chalupaření, nebo ve smyslu pouze hmotném chata a chalupa, jsou v zásadě dvě významně odlišné kategorie druhého bydlení. Ačkoliv se často používají ve spojení, protože toho mají mnoho společného, je nutné je vůči sobě vymežit a všimnout si podstatných rozdílů.

²⁰ Tamtéž, str. 38.

²¹ Srov. např. VÁGNER, Jiří. Trampské osady: specifický prvek rekreační krajiny v zázemí českých měst, str. 63.

²² VÁGNER, Jiří a Petr PROCHÁZKA. Vývoj českého trampingu, str. 62.

²³ Podobnost můžeme najít v norském výrazu „Friluftsliv“, který vyjadřuje kvalitu bytí člověka v přírodě, prostor pro setkávání člověka s přírodou ve skupině i o samotě, prostor pro získávání zážitku a zkušeností z blízkosti přírodního prostředí. Srov. např. LØVOLLOVÁ, Helga Synnevåg a Daniela ZOUNKOVÁ. Friluftsliv: cítit blízkost přírody. GYMNAZION, 2015, 9(2), str. 15–19. Nebo také NEUMANN, Jan a Ivar MYTTING. Friluftsliv: svobodný život na čerstvém vzduchu. GYMNAZION, 2007, 4(8), str. 69–75.

Jeden z rozdílů, na první pohled patrný je, že většina chalup se nachází v intravilánu vesnice. Chalupáři tak chtě, nechtě jsou ve větší míře zapojení do místního společenství. Chataři naopak nepřicházejí tolik do styku s obyvateli blízkých vesnic, spíše si vytvářejí vlastní komunitu. Společným rysem naopak může být dočasná změna životního stylu, touha po rekreaci ve vlastním objektu, odlišném od hlavního domova.

Dle Cílka je rozdíl mezi chataři a chalupáři na první pohled zjevný. Chataři staví nové objekty – chaty – někdy i v podobě jakýchsi chatových vesniček a obecně jsou vnímány jako ničitelé krajiny. Na rozdíl od toho chalupáři jsou vnímány jako zachránci původních objektů – chalup – a také jako ochránáři vesnic. I přes tyto zjevné rozdíly, jsou to ve skutečnosti dvě propojené věci, které nelze jednoznačně oddělit.²⁴

Jak vyplývá z předcházejících odstavců, není vhodné snažit se výraz chataření a chalupaření zahrnovat pod jeden pojem (například používat jen pojem druhé bydlení). Mohlo by tak dojít k příliš zjednodušení problému. Ač jsou to kategorie v něčem podobné existují v nich mnohé rozdíly, například už v samotných objektech chat a chalup.

V následující podkapitole se věnuji definicím chat a chalup, z kterých jsou jasně patrné jejich odlišnosti. Více k projevům chataření a chalupaření, jejich rozdílům i společným prvkům je shrnuto v kapitole 4.

²⁴ Srov. CÍLEK, Václav. In.: Retro: Chaty a chalupy, 3:20–3:52.

2.1.2.1 Chata nebo chalupa?

Vymezit chaty a chalupy můžeme v první řadě architektonicky, jak podotýká už v roce 1975 Hana Librová. Ta definuje chatu jako „přízemní objekt s případným podkrovím, ..., který je už svým řešením a provedením určen pro rekreační pobyt včetně ubytování. Je na pozemku umístěna trvale a za určitých okolností i dočasně.“²⁵ Chalupu naproti tomu označuje jako „existující stavbu venkovského typu, která je svým uspořádáním a provedením a po případné stavební úpravě vhodná pro rekreační pobyt.“²⁶

Z tohoto architektonického dělení vychází i Petra Schindler-Wisten. Doplňuje, že chalupy byly původně vždy určeny k trvalému bydlení a je možné je k rekreaci využívat celoročně. Oproti chatám je jejich výhodou také velikost. Chaty naproti tomu slouží pouze k sezónní rekreaci a rozsahem jsou méně využitelné pro velké rodiny nebo skupiny přátel.²⁷

Zajímavé je, že většina sociologických prací sice uznává dělení na chaty a chalupy, přesto je většinou nepoužívají. Výzkumy se většinou týkají druhého bydlení jako celku, případně jsou používány pojmy objekty individuální rekreace nebo objekty rodinné rekreace.²⁸

V této souvislosti bych ráda zmínila šetření rekreačních objektů v zázemí Prahy v letech 1991-1997 se ve výsledcích uvádí počet majitelů objektů individuální rekreace. Dále sice mluví o přibližném počtu chat, který ale usuzují

²⁵ LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení v ČSR, str. 53. (Vynechána je pasáž, která vychází z tehdejší legislativy a dnes už nemá význam.)

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 15.

²⁸ Srov. LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení v ČSR, str. 53.

pouze z uvedené zastavěné plochy. O počtu chalup ve smyslu objektů individuální rekreace se ani nezmiňují.²⁹

Kromě čistě architektonických definic, existují i definice obecnější. Například Jan Kubeš rozumí rekreační chatou objekt „pro rodinnou pobytově-odpočinkovou rekreaci, téměř vždy bez zahrádkaření, bez možnosti přemístění, v osobním vlastnictví, neuplatňuje se v komerčním cestovním ruchu, je obvykle u vody a lesních celků.“³⁰

Jednoduchou definici uvádí ve své publikaci Veronika Zapletalová, podle ní je chata „objekt vybudovaný primárně za účelem rekreace, různé velikosti a z různých stavebních materiálů, situovaný většinou ve volné krajině.“³¹

Definici chalupy z hlediska změny původního účelu budovy uvádí Dana Fialová. „Chalupa je objekt, jehož původní funkce se změnila na funkci rekreační. Původní funkce byla nejčastěji obytná, ale mohla být i hospodářská.“³²

Jak už vyplývá ze samotných některých definic, chaty a chalupy mají každá jiné historické kořeny a vyvíjí se z jiných forem. V následující kapitole se věnuji historii druhého bydlení s důrazem na prvky, které mohly ovlivnit či stále ovlivňují zájem české společnosti o chataření i chalupaření.

²⁹ Srov. FIALOVÁ, Dana a Ivan BIČÍK. Šetření rekreačních objektů v zázemí Prahy v letech 1991–1997, str. 77–82.

³⁰ KUBEŠ, Jan. Prvky územní struktury chataření a jejich typologie, str. 188.

³¹ ZAPLETALOVÁ, Veronika. *Chatařství: architektura lidských snů a možností*, str. 9.

³² FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, str. 54.

3 HISTORIE, VÝVOJ A SOUČASNOST DRUHÉHO BYDLENÍ

K pochopení významu chataření a chalupaření v české společnosti je nutné zmínit historii tohoto jevu a v kontextu toho také vývoj druhého bydlení jako celku. Považuji za důležité propojit dnešní stav s historickými souvislostmi a formulovat jaké podmínky a příčiny mají za následek vývoj chatařství a chalupářství do dnešní podoby.

Druhé bydlení se objevuje i v jiných zemích, ale v České republice byl oproti nim vývoj specifický, stejně jako je specifický i současný stav. Záměrně se ve vývoji nejvíce zastavuji u tramského hnutí. To má dle mého názoru zásadní vliv na smýšlení české společnosti o chataření. Zároveň původní možné motivace k rozvoji tramského hnutí považuji za jeden z možných důvodů pro navštěvování chat i v současnosti.

Pobyt v jiném objektu, než je místo bydliště, není vymožeností moderní doby. Východiska pro dnešní druhé bydlení můžeme v historii nalézt už ve starověké Číně. Zde si lidé budovali malé chatky v horách, kam odcházeli přemýšlet o různých filozofických otázkách či se věnovat tvořivým činnostem.³³ Známý je také fakt, že římské patriciové odjížděli v letních měsících pryč z města do svých sídel k moři.³⁴

Ve středověku byla rekreace člověka upozaděná, i když určitá forma existovala i v té době. Šlechta se v létě přesouvala na svá venkovská sídla. V novověku, s nástupem renesance, která čerpala z antické kultury, se obrátil pohled opět i na důležitost odpočinku a rekreace.³⁵

³³ Srov. např. BOHMANNOVÁ, Andrea. *Rekreační bydlení*, str. 5.

³⁴ Srov. ŠTEMBERK, Jan. *Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století*, str. 30.

³⁵ Srov. Tamtéž.

Trend venkovských sídel nejen šlechty ale i bohatších měšťanských vrstev byl rozšířený po celé Evropě i u nás. Pro příklad uvádím známý Letohrádek královny Anny, jehož samotný název vypovídá, že šlo o objekt využívaný sezónně. Další podobných příkladů by se našlo mnoho.

Jako příležitostné objekty rekreace, sloužící také k sezónní zábavě, vznikaly i lovecké chaty.³⁶ V horských oblastech, v českém prostředí například v Krkonoších, se také začaly pro individuální rekreaci a odpočinek využívat původně pastevecké boudy a salaše.³⁷ Přesto bylo vlastnění nebo využívání rekreačních objektů dostupné stále jen pro nejbohatší vrstvu obyvatel.

Impulzem pro rozvoj individuální rekreace byl rozvoj industriální společnosti a v jeho důsledku změna životního stylu, která směřovala k potřebě návratu k přírodě. Průmyslová revoluce, osvícenství a všechny okolnosti s tím spojené vedly k větší potřebě a zároveň dostupnosti útěku z města a od pracovních povinností i pro nižší vrstvy obyvatel.

O období přelomu 19. a 20. hovoří Jan Štemberk jako době, kdy „rekreační chování našich předků položilo základ tradici druhého bydlení na našem území.“³⁸ V procesu urbanizace docházelo k přesunu obyvatel z vesnic do měst a následné opětovné hledání vztahu k přírodě.

Ve druhé polovině 19. století se objevil nový fenomén letních bytů. Definice tohoto pojmu už je uvedena v kapitole 2.1. Této formy rekreace využívali lidé středních vrstev z měst, kteří odjížděli většinou na venkov. Na rozdíl od trampingu, šlo o individuální či rodinnou rekreaci.

³⁶ Srov. VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku, str. 42.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ ŠTEMBERK, Jan. Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století, str. 41.

Za určitou formu letních bytů můžeme také považovat trávení léta vyšších měšťanských obyvatel v honosných vilách na okraji města.³⁹ Letní byt tedy nesouvisí s pojmem byt, jak ho chápeme dnes. Je to jakýkoliv objekt, či jen jeho část, kam člověk odjíždí trávit letní měsíce.

Těsně před první světovou válkou se začala tvořit nová forma trávení volného času, vycházející právě z potřeby návratu k přírodě, a to již zmíněný tramping. Tramping představoval specifický jev typický pouze pro Československo, který se v takovém rozsahu nikde jinde v Evropě nevy-skytoval.

Ve vývoji trampingu můžeme, podle Štemberka, najít hned několik důvodů, které rozvoj hnutí podnítily. Za první šlo o vystřízlivění z euforie z nově vytvořeného státu. Dalším důvodem byly filmy z divokého západu, které se mladí lidé snažili alespoň útekem z měst do přírody napodobovat. Posledním důležitým faktorem se stalo uzákonění osmihodinové pracovní doby a s tím související vznik pojmu „weekend“.⁴⁰ Trampské hnutí je, na rozdíl od letních bytů, skupinovou formou rekreace.

Trampové nejprve přespávali kdekoliv ve volné přírodě, „pod širákem“. Postupně si začali vytvářet jednoduché přístřešky a docházelo ke sdružování do osad. Osada v původním smyslu byla jedna chata, až později se vžilo označení osada pro skupinu sousedících chatek. Každá osada měla svého šerifa a svůj totem v blízkosti osadového ohniště. Šlo tedy o organizované místo, ve kterém panoval určitý řád.

³⁹ Srov. KRATINOVÁ, Alžběta. *Dovolená s poukazem: odborové rekreace v Československu 1948–1968*, str. 39.

⁴⁰ Srov. ŠTEMBERK, Jan. *Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století*, str. 39.

Právě v původních jednoduchých přístřešcích můžeme sledovat kořeny pozdějšího chataření. Tento poznatek je důležitý při rozlišení vývoje u nás a v zahraničí. Chataření v českém prostředí vychází z jiných základů. Obliba druhého bydlení u nás vychází ze spodu, od nižších vrstev, což je odlišný rys ve srovnání s vývojem v jiných zemích.⁴¹

Vývoj trampingu na počátku období první republiky je spojen s určitou mírou odporu ke společenským konvencím. Při své touze po svobodě trampy například příliš nezajímalo, na jakém pozemku si zbudovali své tábořiště, či zda hluk od jejich táborového ohně neruší obyvatele přilehlé vesnice. To vše mělo za následek převážně negativní vztah společnosti k trampingu.⁴² Ke změně však došlo hned na přelomu 20. a 30. let s nárůstem oblíbenosti trampských písní a tím, že si trampingu získal své příznivce mezi slavnými osobnostmi. Do trampských osad se vydávali například Jan Werich a Jiří Voskovec nebo Adina Mandlová. V této době se tak dotvořil kulturní a sociální charakter trampingu.⁴³

Zajímavým problémem je otázka, do kdy se vyvíjel trampingu jako forma skupinové rekreace a v jaké době se z něj vyvinula a vyčlenila forma individuálního chataření? Většina autorů datuje počátek chataření téměř totožně s počátkem trampingu, do 20. let 20. století.⁴⁴

Kromě trampingu typického pro nižší střední vrstvy se samozřejmě v meziválečném období dále vyvíjeli i jiné formy druhého bydlení. Aktuální byly stále pobyty na letních bytech. Zvláště pak bohatí měšťané si také dále stavěli na okraji měst rekreační domy a vily. V roce 1930 existovalo už 23 000 objektů druhého bydlení.⁴⁵

⁴¹ Srov. VÁGNER, Jiří a Petr PROCHÁZKA. Vývoj českého trampingu, str. 59.

⁴² Srov. ŠTEMBERK, Jan. Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století, str. 40.

⁴³ Srov. VÁGNER, Jiří a Petr PROCHÁZKA. Vývoj českého trampingu, str. 59.

⁴⁴ Srov. např. VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku, str. 44.

⁴⁵ Tamtéž, str. 45.

To vše změnila druhá světová válka. Její průběh a politická i ekonomická situace státu po jejím skončení (znárodnění, měnová reforma, nástup socialistického režimu), zapříčinila praktický konec letních bytů i rekreačních domů a vil.

Situace těsně po skončení války byla ovšem příznivá ke vzniku nové formy druhého bydlení, chalupaření. Rozšíření tohoto fenoménu mají, dle Fialové, za následek tři impulzy. Těmito impulzy jsou „odsun německého obyvatelstva, socialistická industrializace a středisková soustava osídlení.“⁴⁶ Po odsunu Němců z pohraničí, ale i některých částí vnitrozemí, které tak začaly být používány pro rekreační účely. Další volné vesnické objekty zůstávaly po původních obyvatelích, kteří se stěhovali do měst za práci a lepšími podmínkami pro rodiny (obchody, školy apod.)

Lidé se tak na jednu stranu stále více stahovali z vesnic do menších měst a z menších měst do těch velkých. Na druhou stranu kvůli stále se zhoršujícím podmínkám životního prostředí hledali možnost rodinné rekreace ve zdravějším prostředí. Neobydlené chalupy se tak staly vítanou příležitostí. Důležité je poznamenat, že vlastnictví objektu druhého bydlení (v této době už chápáno jako chaty nebo chalupy) se stalo vlastně jedinou legální variantou. soukromé investice.⁴⁷

O podobě chatařství ze 40. a 50. let existuje jen málo informací.⁴⁸ Nejspíše právě proto, že se pohled obrátil směrem k chalupám.

Koncem 50. let a v průběhu let 60. obliba chataření a chalupaření stále pomalu stoupala. Nejvýznamnějším mezníkem ve vývoji se staly události roku 1968 a následný nástup normalizačního režimu.

⁴⁶ FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra, str. 54.

⁴⁷ Srov. VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku, str. 46.

⁴⁸ Srov. CÍLEK, Václav. Chatařství jako fenomén, mentalita a osud, str. 383.

V této době došlo k enormnímu navýšení počtu chat i chalup přebudovaných za účelem rekreace. Důvodem může být značně omezená možnost cestování do zahraničí, zákaz skautských organizací, rezignaci lidí na jakoukoliv politickou či ekonomickou aktivitu, ale i nucené změny zaměstnání.

Tyto změny vedly k tomu, že lidé se v práci nedostatečně seberealizovali a naplnění této potřeby hledali jinde.⁴⁹ Podstatným prvkem v možnostech způsobu trávení volného času také bylo zavedení pětidenního pracovního týdne v roce 1968 a silný rozvoj automobilismu.

V 70. letech a na počátku 80. let období rozvoje a výstavby objektů druhého bydlení vrcholí. Zároveň se zvětšuje i vybavenost těchto objektů v závislosti na zvyšující se životní úrovni obyvatel. Lidé se orientovali na osobní prospěch a blahobyt blízké rodiny. Zařízený byt, chata či chalupa a samozřejmě automobil, pro většinu lidí nebylo nic jiného o co se snažit.

Někteří autoři dávají tuto specifickou situaci do souvislosti s nástupem konzumního způsobu života. Naplňovat své potřeby, poskytovat pocit vlastnění věcí objektů mohl lidem poskytovat pocit klidného bezstarostného života. „Přičiňovat se o klidný život prostřednictvím konzumu se jevilo jako nejjednodušší. Občané si díky jisté míře seberealizace v oblasti konzumu obecně vynahrazovali nedostatek svobody v oblasti politiky.“⁵⁰

Vrcholné období ve vývoji druhého bydlení bylo ukončeno na přelomu 80. a 90. let. V té době existovalo na území nynější České republiky 267 000 evidovaných objektů individuální rekreace, přičemž na počátku 60. let se počet pohyboval okolo 100 000.⁵¹

⁴⁹ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 54-56.

⁵⁰ Tamtéž, str. 57.

⁵¹ Srov. VÁGNER, Jiří. *Vývoj druhého bydlení v Česku*, str. 50.

Po změně politických, společenských i ekonomických podmínek došlo k výraznému snížení počtu vzniku nových objektů. Tento trend byl zapříčiněný mnoha faktory. Za prvé možnost vycestovat do zahraničí i nárůst jiných forem tuzemské rekreace (možnost soukromých penzionů apod.). Dále zdražení cen pozemků, stavebního materiálu a dalších záležitostí, díky kterým se druhé bydlení stávalo stále více nákladným.

V neposlední řadě bych zmínila ještě možnost změny hodnotové orientace i principů využívání volného času. Stoupl objem času věnovaný práci, díky možnosti soukromého podnikání.⁵²

Tento stav ovšem netrval dlouho, i když řada odborníků předpokládala, že chataření a chalupaření s nástupem nového systému, a hlavně nepřeborného množství nových možností, zanikne. Nestalo se tak. Po jistém útlumu z již uvedených důvodů došlo k znovuobjevení chataření i chalupaření a počet objektů určených k tomuto účelu opět roste.

Na to, proč k tomu došlo se názory liší. Schindler-Wisten například zastává názor, že chataření a chalupaření české společnosti hluboce zakořeněné a jde tak o stabilní formu trávení volného času, které je schopná odolat všem okolním změnám.⁵³ Cílek vidí hlavní příčinu v prostředí měst, které člověka unavuje a zneklidňuje.⁵⁴ Dle mého názoru je možné tyto dva důvody propojit. Lidé mají stále potřebu útěku z města do přírody nebo klidnějšího prostředí. A díky tradici chat a chalup mají možnost, jak tuto potřebu uspokojit.

I v současnosti se druhé bydlení dále vyvíjí. Vznikají tak nové formy rekreace, k nimž patří například už v kapitole 2.1 zmiňované rekreační apartmánové domy, holandské vesničky nebo timesharing.

⁵² Srov. VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku, str. 50

⁵³ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 89.

⁵⁴ Srov. CÍLEK, Václav. *Chatařství jako fenomén, mentalita a osud*, str. 383.

Chalupaření a chataření se modernizuje, bývalé jednoduché dřevěné stavby se přestavují a zdokonalují. Zavádí se do nich elektřina i pitná voda, některé objekty jsou již stejně vybavené jako běžné byty a domy.

Budoucnost tradičních objektů rekreace, jimiž jsou chaty a chalupy, je možné spatřovat v trendu přeměny druhého bydlení na objekty trvale obývané.

Příkladem tohoto trendu mohou být lidé v důchodovém věku, kteří opouštějí své městské byty na trvalo se přesouvají do původních rekreačních objektů. Stále častěji však tak činí i mladé rodiny. Buď z důvodu, že takové bydlení je dostupnější nebo z důvodu zdravějšího životního prostředí, které považují lepší pro výchovu dětí.⁵⁵

Na závěr kapitoly bych ráda zdůraznila, že chataření a chalupaření je opravdu úzce spjata s historií národa jako takovou. Vývoj druhého bydlení vždy reagoval na konkrétní situaci politickou, ekonomickou i společenskou. Specifickou historií státu je tak dán i specifický vývoj českého fenoménu, kterým chataření a chalupaření bezesporu je. Přesto proč právě u nás se tento jev těší takové oblíbenosti, není úplně jasné.

⁵⁵ Srov. např. VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku, str. 51.

4 VÝZNAM CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ PRO VOLNÝ ČAS

Jak už bylo řečeno v minulé kapitole, chataření a chalupaření má v české společnosti zakořeněný hluboký význam. Možnost pobytu na chatě či chalupě využívá ve svém volném čase velké množství lidí. Dokonce by se dalo říci, že lidé vyměňují jedno místo s velkým počtem lidí, za jiné místo, které se také nedá považovat za klidné. Matoušek dokonce mluví o „absurdnosti tohoto počínání, když se tisíce lidí pravidelně v létě přesouvají z přeplněných měst do přeplněných chatových kolonií.“⁵⁶ Jaký pro ně může mít takové počínání význam?

Druhé bydlení a rekreační aktivity bývají často zjednodušovány na touhu lidí utéct z nezdravého ovzduší velkých měst do čistoty přírody. V souvislosti s předchozím úryvkem Matouška je ale vidět, že tato představa je značně zúžená a skutečnost je mnohem složitější.

Vzhledem k cíli mé práce, tedy odkrytí možných důvodů stálého zájmu o chataření a chalupaření, považuji za užitečné věnovat se činnostem, které jsou často s tímto fenoménem spojovány. Tyto činnosti by mohly být jedním z důvodů, proč jsou chaty a chalupy pro jejich návštěvníky významné. Z toho vycházím i v další podkapitole, ve které se věnuji motivaci a důvodům chataření, tak jak je teoreticky prezentuje dosud publikovaná literatura. Tuto část v závěru práce porovnávám s výsledky vlastního výzkumu.

⁵⁶ MATOUŠEK, Václav. *Rekreace? Pozor, tady končí legrace!*, str. 7.

4.1 Činnosti spojené s chatařením a chalupařením

Jedna z hlavních činností, která je pro chataření i chalupaření typická, vychází už z jejich definování jako „objektů individuální rekreace. Rekreace jako odpočinek, oddech. Ostatně, jak už v této práci zaznělo, i současná nejpoužívanější definice považuje rekreaci za hlavní účel pobytu v tomto objektu. (viz. kap. 2)

Podobně mluví další definice, která říká, že „za primární cíl vlastnictví a užívání objektu druhého bydlení je možné považovat regeneraci fyzických a psychických sil v zdravotně vhodnějším prostředí.“⁵⁷ Rekreace nemusí znamenat jen pasivní odpočinek. Podle nejširšího významu do ní můžeme zahrnout vše, co je naším zájmem, co nás baví. Na chatě i chalupě se tak můžeme věnovat zájmům, kterým se nemůžeme věnovat v našem běžném prostředí. Může jít o různé sportovní aktivity, jak jsou míčové hry, ale i plavání nebo lezení po skalách. Tyto aktivity jsou podmíněné místními podmínkami.⁵⁸

V literatuře se navíc v souvislosti s chatařením a chalupařením dočteme o zahrádkaření, kutilství a sběratelství. Dufková k tomu dodává, že chata nebo chalupa je ideálním místem pro provozování manuálních koníčků, pro které nejsou v místě trvalého bydliště vhodné podmínky.⁵⁹

Nejdříve krátce ke **sběratelství**. V našem případě je myšleno sběratelství předmětů, které by se esteticky nehodily do prvních domovů, nebo které umožňují prostory chat a chalup.⁶⁰ Typickým příkladem jsou různé lovecké trofeje, parohy, kožešiny. V případě chalup se může také jednat o sběratelství historických předmětů i nábytku.

⁵⁷ FIALOVÁ, Dana. Okolnosti podmiňující vznik a vývoj druhého bydlení v Česku, str. 41.

⁵⁸ Srov. DUFFKOVÁ, Jana. Bydlet v přírodě je životní styl, str. 19.

⁵⁹ Srov. Tamtéž.

⁶⁰ Srov. Tamtéž.

Kutilství můžeme označit za další český fenomén. Stejně jako se český národ tituluje národem chatařů a chalupářů, tituluje si i národem kutilů. Kutilství můžeme chápat jako manuálně-technickou práci, kdy „subjektivní pocit uspokojení ze samotné práce převažuje nad jejím užitekem.“⁶¹

Může jít o různé úpravy interiéru, včetně nábytku, opravy a výroba všech domácích spotřebičů a přístrojů, včetně automobilů. Zahrnujeme sem i výrobu různých předmětů, např. hraček, pomůcek do domácnosti apod.⁶²

I když tento jev vznikl už dříve (například Československá televize přišla už v 60. letech s pořady pro kutily⁶³), je spojovaný především s obdobím normalizace. Je tomu tak nejspíše z důvodu již zmíněného zkrácení pracovní doby v roce 1968. Dalším důvodem (nebo možná již následkem) je vydání mnoha příruček právě pro domácí kutily.⁶⁴ Ty čtenářům radí nejen s jednoduchými prvky, ale dokonce i jak celou chatu vystavět. Pro příklad uvádím „Stavíme chatu“ z roku 1970 a „Rekreační chaty – Individuální výstavba a montované typy“ z roku 1973. Významným prvkem byl i počátek vydávání časopisu „Chatař – chalupář“ v roce 1969, který je vydáván dodnes. Časopis se věnuje převážně právě kutilství a také zahrádkaření.

Různé publikace pro kutily jsou v hojné míře dostupné i dnes. Pokud jsme mluvili o rádcích, jak chatu vystavět, vyšla nověji na toto téma například v roce 2007 kniha „Chatky a další zahradní stavby“. Ale i jiných kutilských knih je opravdu široké spektrum.

O co tedy v kutilství jde? Podstatou je podle France a Knapíka řemeslnický způsob práce a také to, že autorem celého jednoho výrobku je jeden člověk, svědčí to tedy o jeho schopnostech.⁶⁵

⁶¹ FRANC, Martin a Jiří KNAPÍK. *Volný čas v českých zemích 1957–1967*, str. 443.

⁶² Srov. FRANC, Martin a Jiří KNAPÍK. *Volný čas v českých zemích 1957–1967*, str. 443.

⁶³ Srov. Podlaha, Přemek. In.: *Retro: Udělej si sám*, 10:35–13:08.

⁶⁴ Srov. *Tamtéž*, str. 443–444.

⁶⁵ Srov. FRANC, Martin a Jiří KNAPÍK. *Volný čas v českých zemích 1957–1967*, str. 448.

Dalším prvkem je, že kutilství je spojováno pouze s muži. Někdy se dává do souvislosti s ručními pracemi u žen, i přesto nelze tvrdit, že by pojem kutilství ženské ruční práce zahrnoval. Muži často svými kutilskými výrobky přispívají k činnosti domácího provozu, v rámci druhého bydlení je tato činnost ještě více patrná.⁶⁶

Zahrádkaření je většinou od chataření a chalupaření oddělováno jako samostatná aktivita. Například Kubeš rozumí rekreační chatou objekt v rámci kterého, k zahrádkaření téměř nedochází (viz. kap. 2.2.1).

Duffková naopak říká, že může jít o aktivitu v místě trvalého bydliště, ale také může být součástí chataření a chalupaření. Zahrnuje zahrádkaření v rámci chataření a chalupaření do okruhu činností spojených s provozem chaty nebo chalupy. Tato nezbytná péče o okolí může přerůst v samostatné aktivity. Takovou aktivitou může být i zahrádkaření.⁶⁷ S tímto lze souhlasit, dodejme však, že v případě samotného zahrádkaření je primární účel v pěstování (ovoce, zeleniny, květin atd.). V případě, že jde o činnosti v rámci chataření a chalupaření může být účelů mnoho a pěstování jedním z nich.

Kutilství i zahrádkaření Franc a Knapík označují jako „klasickou dumazedierovskou polovolnou činnost.“⁶⁸ Jedinec v nich spojuje své zájmy a záliby s přispěním zásob nebo výrobků do domácnosti.

Z výše uvedeného vyplývá zajímavá skutečnost. Ač většina z nás vnímá chaty a chalupy jako primárně rekreační objekty, pro jejich vlastníky je to spíše místo spojené s mnoha pracemi. Přístavby, opravy, rekonstrukce, údržba objektu i okolí, to vše je přirozenou součástí při vlastnictví takového objektu.

⁶⁶ Tamtéž, str. 449.

⁶⁷ Srov. DUFFKOVÁ, Jana. *Bydlet v přírodě je životní styl*, str. 19.

⁶⁸ FRANC, Martin a JIŘÍ KNAPÍK. *Volný čas v českých zemích 1957–1967*, str. 352

Schindler-Wisten mluví dokonce o tom, že u řady chalupářů dochází k paradoxní situaci, kdy při množství práce vůbec nezají okolí chalupy. Do okolní přírody se vůbec nedostanou, své sousedy neznají.⁶⁹

Z podobné zkušenosti vychází i fejeton v časopisu Chatař z roku 1997: „...a tak si se ženou říkáme, že příští rok už opravdu budeme muset začít chodit na houby do lesa, který je hned za humny, a že se půjdeme také někdy vykoupat do toho malého rybníku za vsí, který zatím jen tušíme podle předvečerního koncertu žab, i když oba dobře víme, že nás příští rok čeká přeložit střechu, vykopat drenáže na zahradě...“⁷⁰

4.2 Motivace a důvody chataření a chalupaření

Vzhledem k cíli práce, kterým je už zmiňované odkrytí možných důvodů navštěvování chat a chalup z pohledu účastníků této aktivity, bych se v této podkapitole ráda věnovala tomu, jaké důvodu a příčiny motivace vidí autoři, kteří se tématu věnují.

Jedna z definic motivace říká, že jde o „proces, který determinuje zaměření, intenzitu a trvání chování.“⁷¹ Co tedy, podle odborníků na druhé bydlení, podněcuje účastníky chataření a chalupaření k této aktivitě? Jaké může mít jejich chování důvody a jak ho můžeme teoreticky vysvětlit?

Prvním velmi často zmiňovaným důvodem je potřeba člověka být blízko přírodě. Například Cílek zdůrazňuje vztah člověka k zemi, prastarým kořenům, ke všemu přírodnímu. Z tohoto vztahu vyplývá potřeba kompenzace života ve městech a tato potřeba je naplňována pobytem na chatě či chalupě.⁷²

⁶⁹ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 148.

⁷⁰ Chatař, 1977/2, str. 47.

⁷¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Obecná psychologie*, str. 84.

⁷² Srov. CÍLEK, Václav. In.: *Retro: Chaty a chalupy*, 2:33–2:51.

Stejný názor má i Duffková, která mluví o přiblížení se k přírodě jako klíčové motivaci chataření a chalupaření. Zároveň ale vidí v touze po přírodě spojené s chatařením určitý paradox. Toužíme po pobytu v nenarušené přírodě, přitom v objektech druhého bydlení zapojujeme elektrické přístroje, betonujeme příjezdové cesty a večer místo pohledu na hvězdy zapneme televizi. Už samotné objekty chat, které dle ní v mnohých případech hyzdí krajinu, můžeme jen těžko spojovat s láskou k přírodě.⁷³ Je tedy otázkou, do jaké míry můžeme potřebu přírody s chatařením a chalupařením spojovat, a kde už je příčina naprosto jiná.

Dalším možným důvodem pro chataření a chalupaření, kteří autoři zmiňují je únik. Možností, proč má člověk potřebu úniku ze svého běžného prostředí, je mnoho. Může jít o únik z města na vesnici, z horšího prostředí do přírody, nebo únik od běžných starostí.

Důležitým motivačním činitelem může být také potřeba seberealizace, zvláště pokud jedince jeho zaměstnání neuspokojuje nebo je jednostranně zaměřené, potřebuje tuto skutečnost vykompenzovat v jiných činnostech. Zárným příkladem může být již zmiňované kutilství. Z úředníka sedícího celé dny v kanceláři se na chalupě může stát zedník a tato práce vykompenzuje jeho potřebu manuální práce. Schindler-Wisten mluví o seberealizačním prvku jako o nejdůležitější prvotní motivaci při pořízení chalupy. Naplňování potřeby realizace je zároveň spojená s pocitem volnosti svobody.⁷⁴

V neposlední řadě by motivací mohla být i touha něco vlastnit. Každý člověk touží něco vlastnit, mít něco svého, co mu bude patřit. Tato touha byla znatelná v minulém režimu, kdy možnost soukromého vlastnictví byla minimální, vlastnit chatu nebo chalupu ale režim povoloval.

⁷³ Srov. DUFFKOVÁ, Jana. Bydlet v přírodě je životní styl: Chataření jako nenahraditelný kulturní fenomén Čechů, str. 29–30.

⁷⁴ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 115–116.

Dle některých autorů minulý režim potřebu vlastnictví chat a chalup posílil a přetrvává tak dodnes a je to jedním z důvodů, proč si lidé i po roce 1989 své chalupy a chaty nechali, i když se jim možnosti trávení volného času rozšířily. Je to spojené také s myšlenkou investice. Lidé ochotně investují do možnosti vlastnit nemovitost druhého bydlení, mají dobrý pocit z vhodně investovaných prostředků.⁷⁵

Zajímavé je, že v pozadí téměř všech textů je ukrytá skutečnost, že chatu nebo chalupu pořizují rodina, případně alespoň pár. Dá se tak říct, že ač by nás taková myšlenka mohla napadnout, má chataření a chalupaření v české společnosti jen málo společného s určitou formou „poustevnického“ života. Lidé většinou chaty i chalupy kupují i obhospodařují v rodinném kruhu. Dle literatury se tedy nezdá být jako primárním motivačním činitelem touha jezdit na objekty druhého bydlení o samotě, či je využívat k hlubšímu rozjímání.

S tím souvisí i další motivace k chataření a chalupaření, o které se chci zmínit, a to je vidina příležitosti navazování přátelských vztahů. V chatových osadách, ale i chalupářských oblastech dochází ke společenskému setkávání, pořádání táboráků, akcí pro děti apod.

V pořadu Folklorika, v díle o chataření, můžeme vidět, že v některých chatových osadách stále určité společenství funguje. Lidé nejsou jen sousedé, utvářejí navzájem přátelskou komunitu. V jiných oblastech provázanost mezi chataři ale od roku 1989 pomalu upadá.⁷⁶ Lidé dál pečou buřty na ohni, grilují, ale už jen pro své rodiny a známé, které mají z běžného prostředí. Nemají zájem o navazování dalších vztahů.

⁷⁵ Srov. např. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 119.

⁷⁶ Srov. Folklorika: Chaty a osady, 10:30–12:20.

V rámci chalupaření vidí Schindler-Wisten, jako další důvod vlastnictví chalupy, možnost rodinné rekreace. Rodiče mohou vidět v pobytu na chalupě výhodu trávení času se svými dětmi ve zdravém životním prostředí.⁷⁷

Zmiňuje také možnost jednoho čistě prozaického důvodu. Některým chalupářům zkrátka chalupa „spadne do klína“.⁷⁸ Buď ji zdědí, nebo chalupu vlastní jejich životní partner a oni se k této aktivitě automaticky dostanou, aniž by o to usilovali.

Nakonec se musím zmínit možnosti odpočinku, které prostředí chat a chalup skýtá. O relaxaci jako možném primárním cíli chataření a chalupaření už jsem se zmínila také v předchozí kapitole.

Důvodů, které jsou motivací k chataření a chalupaření lze nalézt mnoho. U většiny účastníků této aktivity nejspíše nikdy nevystupuje jen jeden, ale v různé míře několik najednou. Zde jsem tedy shrnula důvody, které jako možné nejčastěji zmiňují autoři literatury věnující se dané problematice. Dále už přistupuji k představení samotného výzkumu. V jeho závěrech se věnuji i tomu, zda se některé důvody a motivace shodují s pohledem samotných chatařů a chalupářů.

⁷⁷ Srov. SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*, str. 124.

⁷⁸ Tamtéž, 130.

5 VLASTNÍ VÝZKUM KATEGORIÍ DŮVODŮ ZÁJMU JEDINCŮ O CHATAŘENÍ A CHALUPAŘENÍ

Jak už bylo řečeno v úvodu práce, ve výzkumu se zabývám možnými důvody, proč je stále aktuální otázka využívání chat a chalup. V teoretické části práce jsem se opírala především o publikace o chataření a chalupaření z pohledu sociologie nebo geografie. Z pohledu pedagogiky volného času žádná konkrétní literatura věnující se trávení volného času na chatách a chalupách a hlavně důvody, významy, pozitiva i negativa, proč tak lidé tráví svůj volný čas, neexistuje. Myslím, že popsání důvodů nejen z teoretického, ale i z praktického hlediska, tedy co sám jedinec může vnímat jako hlavní důvody pro provozování chataření či chalupaření, je vhodným doplněním tohoto jevu.

Navazuji na existující teorii, že v české společnosti stále přetrvává zájem o chalupaření a chataření. Záměrem je vytvořit teorii, která umožní pohled na to, jaké jsou možné důvody stálé aktuálnosti tohoto specifického volnočasového fenoménu v české společnosti.

Východiska a teoretické základy jsou uvedeny v předchozích kapitolách, teď jen upřesňuji, že jsem při tvorbě výzkumu vycházela hlavně z textu v publikaci Regionální diferenciaci druhého bydlení v Česku, který říká, že „za primární cíl vlastnictví a užívání objektu druhého bydlení je možné považovat regeneraci fyzických a psychických sil v zdravotně vhodnějším prostředí.“⁷⁹ Na tento předpoklad chci navázat otázkou, zda to stejně chápou i samotní účastníci druhého bydlení nebo zda primární účel navštěvování svých chat a chalup vidí někde jinde. V souvislosti s předcházejícím úryvkem chci dále navázat i na citaci Václava Matouška: „Rekreační aktivity bývají

⁷⁹ FIALOVÁ, Dana. Okolnosti podmiňující vznik a vývoj druhého bydlení v Česku, str. 41.

nezřídka zjednodušovány na projevy touhy obyvatel moderních industriálních měst po zdravém vzduchu a aktivním pohybu uprostřed venkovské přírody.⁸⁰ Z toho usuzuji, že důvody pro oblibu chataření i chalupaření mohou být pro někoho zcela jiné než jen regenerace fyzických sil.

Jejich základní teze se nesnažím ověřit či vyvrátit, ale více odhalit podstatu věci. K výzkumu tak nevytvářím předem žádné hypotézy, určité hypotézy by měly naopak být formulovány v závěrech práce z odpovědí na výzkumné otázky.

5.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem práce je odkrýt možné důvody přetrvávajícího zájmu o chataření a chalupaření z pohledu samotných účastníků.

Z toho vyplývá cíl výzkumného šetření, kterým je odpovědět na výzkumnou otázku:

- Jaké jsou možné důvody přetrvávajícího zájmu české společnosti o chataření a chalupaření?

K základní otázce jsem přidružila několika dílčích výzkumných otázek, které by mi měly pomoci přesněji a lépe formulovat závěry této práce:

- Jaké jsou hlavní účely a důvody využívání chat a chalup?
- Jaké jsou rozdíly v důvodech využívání chat a chalup?
- Jaká je základní motivace pro vznik zájmu o chataření a chalupaření?

⁸⁰ MATOUŠEK, Václav. *Rekreace? Pozor, tady končí legrace!*, str. 9.

5.2 Metodologie výzkumu

Jako základní metodu šetření jsem zvolila paradigma kvalitativního výzkumu. Vycházím z definice Švaříčka, který říká, že „kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“⁸¹

Tento přístup považuji za vhodný vzhledem k tomu, že mým cílem je hlubší vhled do pochopení problému. Data jsem získávala pouze od malého množství informantů, při zachycení co nejvíce informací z jejich výpovědí.

Zároveň jsem zvolila design zakotvené teorie, jelikož nemám žádnou předem jasně danou teorii, ale je nutné ji nejprve vytvořit. Zakotvená teorie je typická tím, že „je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů. Proto se shromažďování údajů, jejich analýza a teorie vzájemně doplňují.“⁸² Na základě získaných údajů je tedy možné zjištění vztahů mezi jednotlivými kategoriemi a vytvoření nové teorie, která nám pomůže odhalit nové poznatky.

⁸¹ ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, str. 17.

⁸² STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu*, str. 14.

5.2.1 Výzkumný vzorek a metoda sběru dat

Jako vhodný nástroj sběru dat jsem si pro své účely vybrala polostrukturovaný rozhovor. „U polostrukturovaného interview máme definované tzv. jádro interview, tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat.“⁸³ Rozhovor je vhodný, protože zároveň dává prostor respondentovi více vyjadřovat své postoje a názory. Předpokládala jsem tedy, že tato metoda umožní relativně větší svobodu ve výpovědích informantů a zároveň částečně zaručí, že se budou držet tématu a bude poté možné jejich výpovědi lépe třídit i porovnávat. Vhodnost této metody vidím i v osobním kontaktu s respondentem, která mi umožnila poznat zástupce z řad chatařů a chalupářů osobně a vytvořit si tak o celé problematice ucelenější obraz. Z toho samého důvodu rozhovory probíhaly v autentickém prostředí chat a chalup dotazovaných vlastníků.

Ve výzkumném vzorku jsem předběžně počítala s počtem osmi informantů, přičemž toto číslo nebylo pevně dané a v případě potřeb jsem byla schopna ho navýšit. Respondenti byli vybráni účelově, záměrně. Hledala jsem dva muže a dvě ženy vlastníci chatu a dva muže a dvě ženy vlastníci chalupu. Dalším požadavkem bylo, že všichni respondenti musí objekt pravidelně, v součtu dní alespoň týden v roce, navštěvovat.

S informanty jsem se seznamovala při svém terénním průzkumu, který jsem provedla v rámci přípravné fáze výzkumu v červenci a srpnu roku 2017. Navštěvovala jsem různé chatové osady a chalupářské oblasti jižních Čech, a kromě bližšího vhledu to tématu získala i požadované respondenty.

Všechny rozhovory se odehrávaly v prostředí informantovi chaty či chalupy a provedla jsem je osobně v říjnu roku 2017.

⁸³ MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, str. 160.

Vzhledem k tomu, že jsem se se všemi informanty seznámila a představila jim účel své práce už při terénním průzkumu, na začátku rozhovoru jsem vše jen stručně zopakovala. Dále jsem informantovi předložila krátký úvodní dotazník, který měl zaznamenat jejich základní charakteristiku. Obsahoval tyto kategorie:

- věk,
- pohlaví,
- místo trvalého bydliště,
- místo druhého bydlení (chata, chalupa),
- dosažené vzdělání,
- výdělek.

Dále jsem znovu požádala o souhlas s rozhovorem a také o souhlas s jeho nahráváním a poté už přistoupila k hlavním otázkám rozhovoru. Otázky k polostrukturovanému rozhovoru (tak aby odpovídaly výzkumným otázkám jsem zvolila takto):

- Popište všechny důvody toho, proč jezdíte na chatu/chalupu? Co vás k tomu motivuje, jaký účel nebo smysl v tom vidíte?
- Kdy vznikl váš zájem o chataření/chalupaření? Vyvíjí se nebo mění se vaše motivace k navštěvování chaty/chalupy od počátku vašeho zájmu o chataření/chalupaření?
- Popište jak a proč pro vás je, nebo není důležité trávení času na chatě/chalupě?

Otázky jsou jen tři a formulovány dostatečně široce, aby dovolovaly dotazovaným osobám prosadit vlastní zkušenost. Zároveň by měly být formulovány tak, aby zajistily naplnění cíle.

Pro případ, že by informant odpovídal na otázky příliš stručně nebo by se naopak příliš vzdalovat od tématu, měla jsem připravené rozšiřující otázky:

- S jakými dalšími aktivitami je spojený váš pobyt na chalupě/chatě? Je trávení volného času na chatě/chalupě vaší hlavní volnočasovou aktivitou?
- Setkal/a jste se někdy s negativním postojem k chataření nebo chalupaření (od přátel, rodiny...), jakým?
- Dokážete si představit život bez chaty/chalupy? Jaké by to asi bylo?

Byla jsem připravena také použít další otázky pro upřesnění odpovědí informanta. Především rozvíjející otázky vyjadřující pocity, postoje a názory. Např. Co pro vás znamená...?, Rozuměla jsem správně, že...?

V praxi jsem všechny otázky nikdy nevyužila. Informanti mluvili v rámci dvou, maximálně tří otázek odpověděli na vše potřebné.

Poté došlo na ukončení rozhovoru. Případné odpovědi respondentovi na jeho dotazy, pozitivní zpětná vazba k respondentovi, poděkování, rozloučení. Všechny rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře, většinou k žádnému rychlému rozloučení nedošlo, spíše vedený rozhovor postupně přešel dál na přátelskou konverzaci.

5.2.2 Metody zpracování a vyhodnocení dat

Fixaci kvalitativních dat (rozhovory) jsem provedla po předchozím souhlasu informanta nahráváním na diktafon s následným přepisem. Při přepisu jsem záměrně vynechávala pasáže, kdy dotazovaný odbočil od tématu, což se naštěstí téměř nestávalo.

Zaznamenané texty jsem analyzovala pomocí metody zakotvené teorie. Následnou analýzu dat jsem prováděla kódováním a to metodou „papír a tužka“.

Nejprve jsem přistoupila k otevřenému kódování, kdy jsem jednotlivé texty rozebrala do kategorií. „Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Bez tohoto prvního a základního analytického kroku by nemohl proběhnout zbytek analýzy ani následná komunikace. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly.“⁸⁴

Hledala jsem proto významové jednotky, které byly vzhledem k tématu důležité a ty jsem si barevně označovala, případně k nim doplňovala své poznámky. Ty jsem poté seskupovala do základních kategorií.

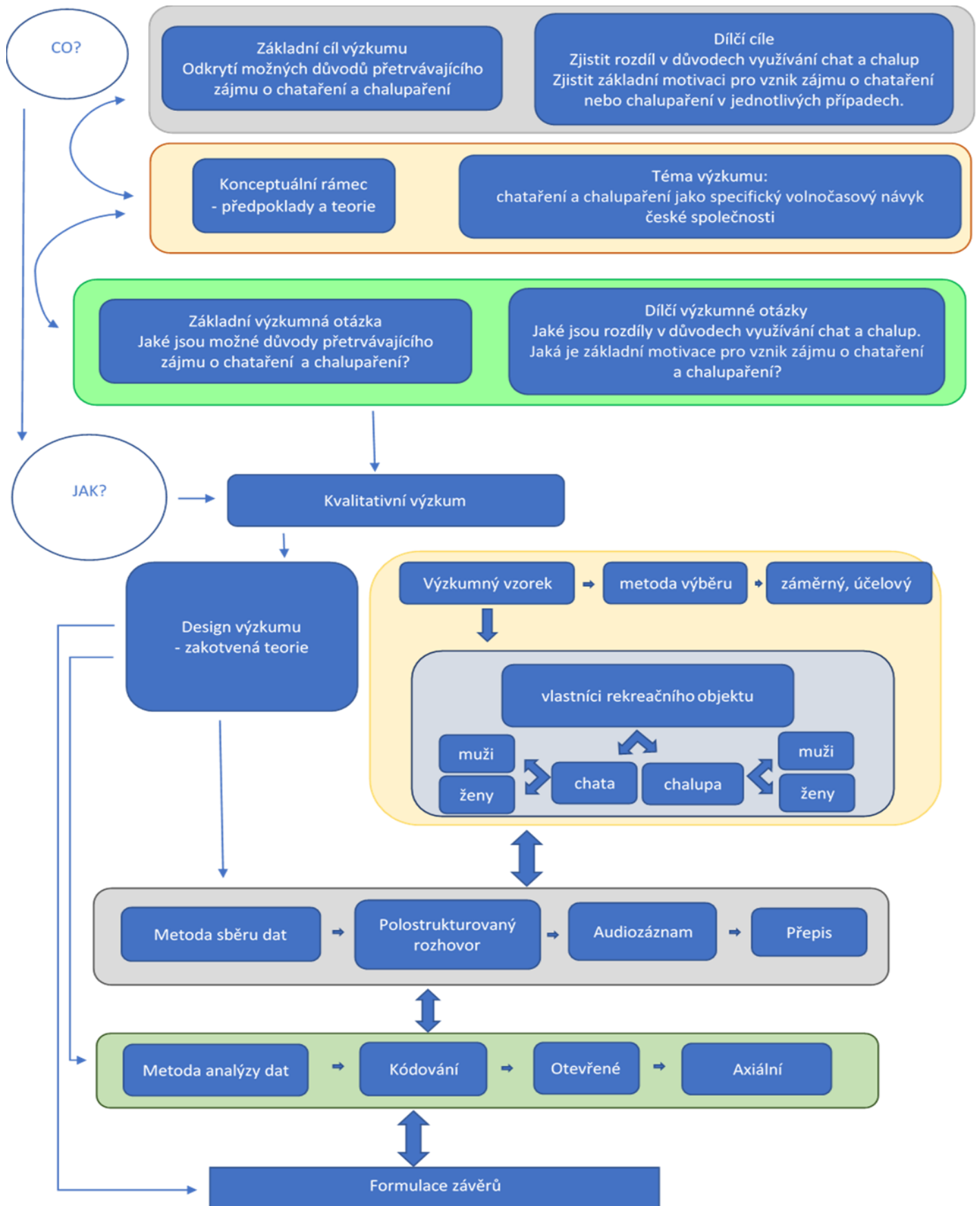
V další fázi jsem přešla k axiálnímu kódování – „Souboru postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky.“⁸⁵

⁸⁴ STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu*, str. 43.

⁸⁵ Tamtéž, str. 70.

Hledala jsem vztahy a vazby mezi jednotlivými vytvořenými kategoriemi. Podle souvislostí kategorií jsem mezi nimi vytvářela spojení. Nakonec se pokouším o vyhodnocení a shrnutí výstupů výzkumu a z nich vyvození závěru.

Celý design výzkumu popsany v této části práce je shrnut do následujícího modelu.

Obr. 1: DESIGN VÝZKUMU

5.3 Analýza získaných dat

V této podkapitole nejprve prostřednictvím otevřeného kódování identifikuji základní kategorie. Identifikaci dokládám na konkrétních příkladech z jednotlivých rozhovorů s informanty. Dále zobecňuji, co vše by do jednotlivých kategorií mohlo patřit.

Poté přecházím k možnostem, jak jednotlivé kategorie propojit a jaké mezi nimi nalézt souvislosti.

V rozboru neuvádím jména informantů, každému bylo pro zachování anonymity přiděleno číslo. Zároveň je rozlišeno, zda se jedná o chataře či chalupáře.

- Chatař číslo 1: žena, 48 let
- Chatař číslo 2: muž, 39 let
- Chatař číslo 3: žena, 26 let
- Chatař číslo 4: muž, 68 let
- Chalupář číslo 1: žena 59 let
- Chalupář číslo 2: muž 34 let
- Chalupář číslo 3: žena 40 let
- Chalupář číslo 4: muž 28 let

5.3.1 Základní identifikované kategorie

Identifikaci základních kategorií jsem provedla pomocí otevřeného kódování (viz. Příloha II. a Příloha IV.). Z odpovědí na otázky jsem dle zjištěných indikátorů vysledovala 5 kategorií, které odpovídají výzkumnému cíli **odkrýt možné důvody přetrvávajícího zájmu o chataření a chalupaření z pohledu samotných účastníků**. Identifikované kategorie jsem označila takto:

- **Změna prostředí**
- **Odpočinek a relaxace**
- **Zvyk, důležitost, povinnost**
- **Setkávání s blízkými**
- **Možnost dalších aktivit**

Nejčastěji informanti spojují motivaci a důvody ke svému zájmu o chataření nebo chalupaření s činnostmi, které zde vykonávají. Částečně jsem váhala nad tím, zda nezaměňuji cíle s prostředky k jejich naplnění. Mám na mysli důvody proč navštěvovat chatu a chalupu, s pouhými vykonávanými činnostmi zde. Nakonec jsem dospěla k názoru, že výpovědi jsou z mého pohledu jasné. Důvody a činnosti se zkrátka prolínají. Některé činnosti jsou tedy i důvodem proč jedinec na chatu či chalupu jezdí. Je možné, že existují nějaké skryté důvody, které si jedinci ani neuvědomují, této možnosti se věnuji v kapitole 5.4 zahrnující výsledky výzkumu.

Netvrdím ani, že tyto kategorie zahrnují všechny existující důvody. Vypovídají jen o názorech mých osmi informantů.

Dále rozebírám jednotlivé kategorie podrobněji, včetně příkladů z rozhovorů.

5.3.1.1 Kategorie Změna prostředí

Do této kategorie spadají všechny okolnosti úniku z běžného prostředí všedního života. Často zmiňovaný je únik z města do přírody, únik od všedních povinností a starostí a v neposlední řadě také od zaměstnání.

Chatař č. 1: *„Na chatu jezdíme, protože se dostaneme z města ven, do přírody, a hlavně pryč z toho prostředí, který je spojený s prací...“, „Ale aspoň to prostředí člověk změní, nejsme pořád na jednom místě, to je dobrý si myslím.“*

Chatař č. 2: *„My sice bydlíme v baráku, ale stejně čas od času člověk potřebuje změnu. Bejt chvíli někde jinde.“, „Když má člověk problémy, tak na chatě to nějak opadne, je jinde a ty starosti tam nejsou“*

Chatař č. 3: *„Je to jako kdybych byla na chvíli někdo jiný. Mám ráda tu změnu, odjet z domova a být někde jinde“*

Chatař č. 4: *„Jak sem v důchodu, tak bejt pořád jen doma, to bych se zbláznil.“, „Tam přijdu na jiný myšlenky aspoň. Neřeším jen nemoci, politiku v televizi, je to jiný no.“*

Chalupář č. 1: *„Před rokem mi zemřel manžel, tak nejdřív to vypadalo, že už na chalupu jezdit nebudu, co bych tam sama dělala. Ale nakonec sem jezdím snad ještě víc, protože ta změna prostředí mi pomáhá...“, „Když je mi smutno, tak se seberu a jedu.“*

Chalupář č. 2: „Mám dvě malý děti, spoustu starostí, tak občas potřebuju vypadnout...“, „Ale i když sem tu s dětma, tak je to jiný, doma se třeba hádáme a tady všechno opadne...“

Chalupář č. 3: „Já sem zase tak často nejezdím, spíš manžel, ale jednou za čas už toho mám doma dost a jedu. Chvilí sem tu a pak se zase už těším domu...“

5.3.1.2 Kategorie Odpočinek a relaxace

Výrazný důvod, proč lidé odjíždějí na chaty a chalupy, o kterém asi nikdo z nás nepochybuje. Kromě pasivního odpočinku do této kategorie řadím i odpočinek aktivní, tedy práci spojenou s údržbou objektů apod.

Chatař č. 1: „A jezdíme si sem odpočinout (...) a je tu jiná práce, fyzická, na rozdíl od naší normální práce, kdy oba s manželem jen celý den sedíme.“, „No a na jaře si sem člověk jezdí po zimě načerpat síly z toho zelenýho, jak to tu všechno kvete a zelená se. Ale zase je to i spojený s prací, dohrabává si listí, zase čistí okapy...“

Chatař č. 2: „Přijedu sem, sednu na balkon a jen koukám na sluníčko, to je největší relax.“, „Někdy si říkám, že se tu i mnohem líp vyspím, možná je to i tou fyzickou prací...“

Chatař č. 3: „...úplně cítím to splynutí s přírodou, jsem pak nabitá energií.“, „Říkám si, jak je možný, že tu udělám tolik práce, co bych doma nikdy dobrovolně neudělala, a ještě si u toho odpočinu.“

Chalupář č. 2: „Hodně si na chalupu jezdím odpočinout, to je asi pro mě velký důvod proč vůbec chalupu mít.“, „Práce kolem je nad hlavu, ale všechno to tu dělám rád. I když na to nadávám, tak vlastně to fakt dělám rád.“

Chalupář č. 4: „No hlavní důvod je odpočinek a odreagování. Já si tu odpočinu jako nikde.“, „Hodně sportuju, i závodně, sem jezdím načerpat síly, ta příroda mi dává hodně, pár hodin tady nevynahradí ani 20 hodin v posteli (smích).“

5.3.1.3 Kategorie Zvyk a důležitost

V odpovědích informantů se často vyskytovala a opakovala odpověď, že na pobyt na chatě či chalupě, jsou zkrátka zvyklí. Jezdili tam od malička, nebo začali jezdit s partnerem a už si neumí život bez této aktivity představit. Je to pro ně důvod sám o sobě.

Dále sem řadím i využívání chaty a chalupy z důvodu samotného vlastnění objektu. Pokud jedinec objekt vlastní, může mít pocit, že ho navštěvovat musí.

Chatař č. 1: „To místo, ta samotná chata, je pro nás důležitá.“, „...asi si to teď bez chaty představit nedovedu.“, „Jsme oba zvyklí jezdit na chatu...“

Chatař č. 2: „Manželky rodiče měli chatu, my jsme se začali jezdit hned jak jsme se poznali no, a to si člověk hrozně rychle na to zvykne. Už ani nepřemejšlí nad tím proč sem jezdí, je to tak a hotovo.“, „Už by to jinak ani nešlo nejezdit na chatu.“

Chatař č. 4: „Ono už ani nejde na chatu nejezdit, jezdím sem skoro celý život.“, „Chata je se mnou dlouho, jako já s ní, auto vyměním, ale chatu ne, je pro mě důležitá součást života. Ani bych nechtěl jinou, takhle je moje, jinou už bych nechtěl.“

Chalupář č. 1: „Je to taková moje jistota tady.“, „Třeba bych ji nikdy neprodala, na to je pro mě moc důležitá. I když jsem chvíli myslela, že sem jezdit nebudu, tak neprodala bych ji ani tak.“, „A taky je to trochu povinnost se o to starat, že jo, co by s tím jinak bylo“

Chalupář č. 2: „...i děti už si zvykly, že sem jezdíme a pravidelně se sami ptají, kdy zase pojedeme, je to pro ně taky důležitý, to sem rád.“

Chalupář č. 3: „Je to pro mě důležitý mít takový místo, kam jezdit.“, „...neumím si představit, že bych tu možnost neměla, co byl vlastně jinak dělala, kam bych jezdila.“

Chalupář č. 4: „...jezdil jsem sem vždycky, tak asi i pořád budu, člověk si na to zvykne ani neví kdy a jak se to stalo.“

5.3.1.4 Kategorie Setkávání s blízkými

Chata i chalupa se pro jejich majitele stávají místem setkání nejen s rodinou, ale i přáteli. Probíhají zde různé akce od oslavy narozenin dětí, setkávání několika generací jedné rodiny, až po posezení u ohně starých přátel, co se rádi takto setkávají.

Chatař č. 4: „Na chatu za mnou děti a vnoučata jezdí víc než domu, oni tam jsou taky rádi, a tak jsme tam aspoň spolu. V létě mám vnoučata třeba na tejden sám, pak je rád vrátím, ale oni si tu užijou a já je taky.“

Chalupář č. 1: „Děti mi tu hodně pomáhají, i známí někdy zajedou, je to naše setkávací místo, v tom je to taky dobrý.“

Chalupář č. 2: „...všechny velký oslavy a tak, to se vlastně odehrává tady, ne doma, vnímáme to jako slavnostnější místo asi.“, „Občas pozvu kamarády, sejdem se tu jenom chlapi, to by taky doma nešlo...“

Chalupář č. 3: „...dokonce i neteř měla tady u nás svatbu, bylo to hezký. Vlastně tím ušetřila dost peněz za nějaký jiný místo a tady k tomu máme všichni vztah, může kdykoliv se vrátit na místo kde se vdala.“

Chalupář č. 4: „Někdy sem vezmu i kamarády, řeknu přijďte, na chalupě je místa dost, ugrilujeme maso a tak. To se nás tu potom sejde fakt hodně, ale žádný, že bysme skončili všichni pod obraz pod stolem, jak si někdo myslí. Normálně sedíme u ohně, povídáme... a je to fajn.“

Ve výpovědích se objevují i vyjádření, že je jedinec na chatě/chalupě rád sám, většinou však následuje nějaké „ale“. Z následujících úryvků vyplývá, že majitelé rádi jezdí na chatu, aby si užili klid, zároveň někdy ale naopak proto, aby se sešli větším počtu se svými blízkými.

Chatař č. 1: „Někdy sem vlastně jezdíme, právě protože se nás tam může sejít hodně. Takže třeba v létě nějaký oslavy, třeba když má někdo narozeniny, nebo jen tak posezení u ohně...“, „Syn tu takový společný akce s kamarádama dělá taky.“

Chatař č. 3: „Ráda jsem tu sama, ale taky někdy se tu sejdeme celá velká rodina a pak máme na to místo všichni společně hezký vzpomínky“

Zajímavé je, že se objevilo velmi málo vyjádření ve smyslu existence místní komunity. Narážka na tyto sociální kontakty se objevuje jen sporadicky. Žádný z informantů nemluvil o setkávání více lidí z chatové osady nebo chalupářské oblasti. Je tedy možné, že tyto vztahy celé komunity, dříve běžné, existují dnes již jen výjimečně.

Chatař č. 4: *Naposled vymyslel vylepšovák na anténu, pak ho vyrobil i pro mě, to sem měl radost, tady jinak televize moc nešla, teď už jo, (...), s tím si pomáháme.*

Chalupář č. 1: *„Na něco sama nestačím, tak mi i sousedi někdy pomáhají, jsou tu kolem moc hodný lidi.“*

V rámci této kategorie bych ráda upozornila na skutečnost častého využití množného čísla ve výpovědích. Informanti často mluvili dohromady i za životního partnera či za celou rodinu, jak je vidět i z již uvedených výpovědí. Je proto možné, že v pobytu na chatě/chalupě nevidí možnost klidného prostoru „sám pro sebe“. Pobyt zde mají spojený s další osobou.

5.3.1.5 Kategorie Možnost dalších aktivit

Dalším důvodem využívání chat a chalup je možnost dalších aktivit, které je zde možné vykonávat a které by v domácím prostředí vykonávat nešly. Zejména se jedná o zahrádkaření, kutilství a sportovní aktivity jako badminton, nohejbal a další. V létě navíc koupání v rybnících a řekách, v zimě pak běžky.

Chatař č. 1: *„Kromě toho, (...), se hlavně jezdíme vykoupat v létě, protože je to tu u rybníka...“*

Chatař č. 2: *„Já tu chodím taky na houby do lesa, tady hodně rostou.“, „S dětma stavíme bunkry v lese a taky hrajeme badminton, nohejbal a tak, to tu hrajou všichni.“*

Chatař č. 4: „Mám ze sklepa udělanou takovou svojí dílničku a tam si různě kutim, co zrovna mě napadne nebo potřebuju. Loni se mi rozbila sekačka, tak sem si ji opravil. A třeba soused ten je mladej, asi třicet mu je a taky si takhle vyrábí všechno možný.“

Chalupář č. 1: „...a taky tu mám pár malých záhonků, tak si tam pěstuju kytičky, někdy i nějaký bylinky nebo zeleninu.“

Chalupář č. 2: „My sem jezdíme i v zimě na běžky nebo blízko je sjezdovka tak na lyže, nemusíme nikde platit žádný ubytování.“

Chalupář č. 3: „Pěstuju tu zeleninu, rajčata, okurky, zelí, všechno možný.“, „A pak taky tady ve vesnici hraje divadlo, tak když je představení tak se tam chodim dívat. Ve městě ne, ale tady mi to připadá milejší.“

5.3.2 Vztahy a vazby mezi základními kategoriemi

Zjištěné kategorie se mohou vzájemně prolínat, není to ovšem podmínkou. Ve většině rozhovorů se vyskytly kategorie všechny, u některých ovšem jedna z nich chyběla. (Nestalo se, že by ve výpovědích informantů nebyly zachytilné dvě a více kategorií.)

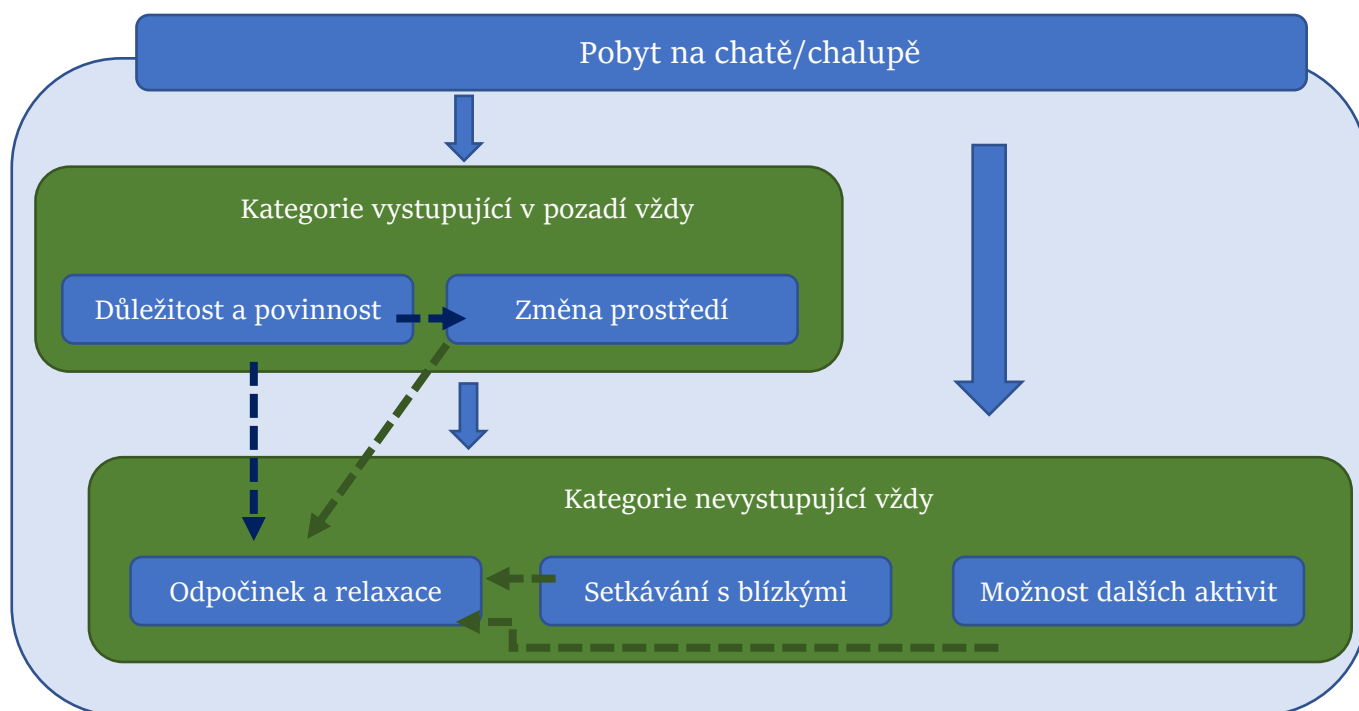
Průvodním jevem spojující všechny kategorie je tedy chataření či chalupaření. Často je s ním spojený pocit důležitosti tohoto jevu pro jedince, dále také povinnost k samotnému objektu, který jedinec vlastní, nebo se zvykem tento objekt navštěvovat.

Důležitost chat a chalup vyplývá i z potřeby změny prostředí a potřeby odpočinku, k jejich naplnění je právě pobyt na chatě a chalupě vhodný.

V kontextu s tím se stávají pro někoho dalším motivem aktivity, které zde může navíc provozovat a zároveň také možnost setkávání s rodinou v příjemném prostředí. Dá se říci, že propojujícím prvkem těchto kategorií se často stává kategorie odpočinek a relaxace.

Některé kategorie vystupují skrytě po celou dobu pobytu na chatě či chalupě – změna prostředí, důležitost a povinnost. Další jen občasně – odpočinek, setkávání s blízkými, možnost dalších aktivit. Můžeme tedy říci, že první dvě jmenované jsou zbytku kategorií z tohoto pohledu nadřazené.

Výše popsané souvislosti se pro větší názornost snažím zachytit v následujícím schématu.

Obr. č. 2: Schéma vazeb mezi identifikovanými kategoriemi

5.4 Interpretace výsledků výzkumu a odpověď na výzkumné otázky

Hlavním cílem této práce bylo zjistit jaké jsou hlavní důvody toho, že lidé v České republice stále rádi jezdí na chaty a chalupy. Nebylo cílem podat úplný vyčerpávající přehled, ale spíše vhléd z pohledu samotných chatařů a chalupářů a ukázat jejich možné osobní motivace pro tento fenomén.

Nyní se tedy budu věnovat výsledkům výzkumného šetření. Dále pak porovnání mnou zjištěných výsledků s dosavadními publikovanými informacemi představenými v teoretické části práce.

Nejprve se budu snažit odpovědět na mé předem dané výzkumné otázky. Má hlavní výzkumná otázka byla: **Jaké jsou možné důvody přetrvávajícího zájmu české společnosti o chataření a chalupaření?**

Pro upřesnění jsem zvolila další otázky: Jaké jsou hlavní účely a důvody využívání chat a chalup?, Jaké jsou rozdíly v důvodech využívání chat a chalup?, Jaká je základní motivace pro vznik zájmu o chataření a chalupaření?

Jak už bylo naznačeno v analýze získaných dat (viz. kap. 5.3), možné důvody přetrvávajícího zájmu o jev chataření a chalupaření se částečně překrývají s účely a důvody využívání chat a chalup.

Jedním z takových důvodu zájmu je využívání chaty k odpočinku a relaxaci. Můžeme si povšimnout názoru informantů, že lepší odpočinek je zapříčiněn pobytem v přírodě: „*No a na jaře si sem člověk jezdí po zimě načerpat síly z toho zelenýho...*“ (chatař č.1), „*Úplně cítím to splynutí s přírodou, jsem pak nabitá energií...*“ (chatař č.3).

Aktivní odpočinek je pak spjatý především s prací kolem objektu. „*Práce kolem je nad hlavu, ale všechno to tu dělám rád...*“ (chalupář č.2)

Dalším z důvodů zájmu je možnost setkávání se svojí rodinou nebo známými. Objekty chat a chalup se tak stávají významným místem pro soukromou historii rodiny i přátelství. „*Všechny velký oslavy a tak, to se vlastně odehrává tady, ne doma...*“ (chalupář č. 2), „*Dokonce i neteř měla tady u nás svatbu...*“ (chalupář č. 3)

Třetím důvodem zájmu spojeným s vykonávanými aktivitami je možnost realizování dalších aktivit přímo v prostoru chaty/chalupy nebo v jejich okolí. „*Já tu chodím taky na houby do lesa, tady hodně rostou.*“, „*S dětma stavíme bunkry v lese a taky hrajeme badminton, nohejbal*“ (chatař č. 2), „*...jezdíme i v zimě na běžky nebo blízko je sjezdovka tak na lyže.*“ (chalupář č. 2)

Dalšími důvody pro zájem o chataření a chalupaření je zvyk objekt druhého bydlení navštěvovat a důležitost tohoto objektu změna prostředí jedince. „*Jsme oba zvyklí jezdit na chatu...*“ (chatař č. 1), „*Je to taková moje jistota tady.*“ (chalupář č. 1), „*Je to pro mě důležitý.*“ (chalupář č. 3)

Posledním ze zjištěných důvodů je potřeba změny prostředí. „*Mám ráda tu změnu, odjet z domova a být někde jinde*“ (chatař č. 3), „*Tam přijdu na jiný myšlenky aspoň.*“ (chatař č. 4)

Všechny tři poslední uvedené důvody už nejsou spojené s aktivitami na chatě nebo chalupě provozovanými.

Pokud chci odpovědět na dílčí výzkumnou otázku: „*Jaké jsou rozdíly v důvodech využívání chat a chalup?*“ musím říci, že ve výpovědích nelze nalézt žádné jednoznačné pravidlo, které by dokazovalo, že takové rozdíly vůbec existují. Nechci ale tvrdit, že opravdu nejsou, jen možná nejsou tak zjevné. Doplňující výzkum zabývající se pouze tímto tématem by možná nějaké více odhalil.

Poslední dílčí otázka zněla „Jaká je základní motivace pro vznik zájmu o chataření a chalupaření?“. Otázka byla namířena na zjištění toho, zda se může lišit původní motivaci při vzniku zájmu o chataření/chalupaření a současná motivace. V rámci odpovědí lze říci, že původní motivace pořízení nebo navštěvování objektu druhého bydlení byla často rozdílná oproti té, proč jedinci na chatu nebo chalupu, jezdí v současnosti.

Vyskytlo se porovnání dětství – dospělost. *„Jako malá jsem se jezdila na chatu spíš bavit, kdežto teď jezdím na chatu spíš odpočívat.“* (Chatař č. 1) V dětství bylo tedy hlavní motivací nejspíše možnost dalších aktivit, v dospělosti se preference naklonily spíše směrem k odpočinku a relaxaci.

Dále také změna motivace vzhledem k vývoji životních událostí. *„Když byly děti malý, aby bylo kam s nima jezdit. Chvíli jsme pak uvažovali o tom se sem přestěhovat natrvalo, ale nějak k tomu nikdy nedošlo, řekli jsme si až na důchod, no, a to už teď nevyjde, bohužel. Takže dřív to bylo kvůli dětem no a teď je to trochu jiný.“* (Chalupář č. 1)

Původní motivace může i nemusí trvat dál, někdy se z ní stane zvyk.

„No, jak sem říkal, odpočinek, odreagování od toho sportu, je to náročný, tak jsem chtěl takový klidný místo a sem sem jezdil odpočívat vždycky. Asi je to pořád stejný. Možná teď je to už i trochu zvyk, už to jinak neumím.“ (Chalupář č. 4)

Důvody pro využívání chaty nebo chalupy se tak mohou v průběhu života jedince měnit vlivem různých okolností jeho života.

5.4.1 Srovnání výsledků s možnými důvody zájmu o chataření a chalupaření z teoretického pohledu

V kapitole 4.2 jsem se věnovala důvodům a motivacím, které mohou vést k zájmu o chataření a chalupaření, tak jak se vyskytují u autorů věnující se tématu druhého bydlení. Na tomto místě bych tedy ráda porovнала, zda a v čem se jejich pohled shoduje (nebo naopak neshoduje) s pohledem samotných chatařů a chalupářů.

Nejvíce diskutovaným důvodem je v literatuře potřeba přírody. S tím se v zásadě dá souhlasit. Chataři i chalupáři často přírodu zmiňovali. Pro příklad uvádím vyjádření „*Na chatu jezdíme, protože se dostaneme z města ven, do přírody.*“ (chatař č. 1) Zároveň je ale nutné dodat, že hlavně chataři často přírodu neustále proměňují pro uspokojení svých dalších potřeb. Primární motivací tak nemůže být příroda ve své čisté podobě.

Další zmíněnou motivací byl únik. Únik ze všedního života z různých důvodů. I tento důvod informanti zmínili, například: „*Je to jako kdybych byla na chvíli někdo jiný. Mám ráda tu změnu, odjet z domova a být někde jinde.*“ (chatař č. 3)

Oba výše uvedené důvody – potřeba přírody a únik – jsem při výzkumu zahrнула do kategorie změny prostředí. (Viz. kap. 5.3.1.1)

Jako důležitý motivační činitel byla uvedena také potřeba seberealizace. Tento důvod není ve výpovědích, dle mého názoru zcela zřejmý. Přesto by potřeba seberealizace nejspíše mohla skrytě vystupovat v kategorii dalších aktivit. A to hlavně při kutilských nebo zahrádkářských činnostech.

V provedeném výzkumu se naopak u informantů nevyskytly výpovědi, které by potvrzovaly zmiňovanou touhu po vlastnictví dalšího majetku ani investiční záměry.

Nezaznamenala jsem ani některými odborníky předpokládanou motivaci z důvodu vidiny navazování nových přátelských vztahů. Zdá se, že větší motivací může být spíše prohlubování stávajících vztahů, které existují i mimo místo druhého bydlení. Jde především o vztahy s rodinou a blízkými přáteli. Z výpovědí informantů můžu uvést například tyto: „*Na chatu za mnou děti a vnoučata jezdí víc než domu*“ (chatař č. 4), „*Pozvu kamarády, sejdeme se tu jenom chlapi, to by taky doma nešlo...*“ (chalupář č. 2)

V souvislosti s chalupařením byl zmíněn požadavek rodičů trávit s dětmi volný čas ve zdravém prostředí. Motivace tohoto směru se v rozhovorech také vyskytly, zahrnuje bych je do vytvořené kategorie změny prostředí. Zde lze uvést například: „*Jak sem říkal, my sice máme barák, ale pro ty děti tady to prostředí je stejně lepší.*“ (chatař č. 2), nebo „*Chalupu jsme koupili, (...), když byly děti malý, aby bylo kam s nima jezdit.*“ (chalupář č. 1)

Rodič (chatař/chalupář), často shledává pobyt dětí na chatě nebo chalupě jako pozitivní. Pozitivně také reaguje, pokud vztah dětí k místu přetrvává i do dospělosti. „*Syn tu takový akce dělá už i bez nás. Kytary, maso, pivo a jsou taky spokojený, takže to není určitě jen na nás. I ty mladší mají ten styl života na chatě rádi.*“ (chatař č. 1)

Předposledním zmíněným důvodem byla možnost, kdy jedinec chalupu zdědí, nebo se do rodiny s chalupu přivdává či přiřazení. Kromě chalupaření se obdobný případ vyskytl v mém výzkumu i u chataření: „*Manželky rodiče měli chatu, my jsme se začali jezdit hned jak jsme se poznali no, a to si člověk hrozně rychle na to zvykne. Už ani nepřemejšlí nad tím proč sem jezdí, je to tak a hotovo.*“ (chatař č. 2) Toto a podobná vyjádření jsem zařadila pod kategorii povinnost a důležitost.

Nesmím zapomenout zmínit odpočinek jako často zmiňovaný primární cíl všeobecně všech prvků individuální rekreace včetně chataření a chalupaření. Není překvapivé, že potřeba odpočinku a její naplnění na chatě i chalupě se ve výpovědích opravdu často objevovala. Bylo by ovšem velmi zjednodušené považovat odpočinek, ať už aktivní nebo pasivní, za hlavní motivaci chatařů a chalupářů. Je určitě jednou z hlavních a rozsáhlých motivací, domnívám se, že ale nikdy nevystupuje jako motivace jediná.

Lze říci, že až na výjimky se názory autorů na to, jaké mohou v české společnosti existovat důvody pro chataření a chalupaření shodují s tím, jak svou situaci vnímají chataři a chalupáři. V jejich výpovědích však vyplynuly na povrch i důvody další, které autoři nepovažují za důležité, pro účastníky však důležité jsou.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo poskytnout vhled do tématu chataření a chalupaření z pohledu těch, kterých se přímo týká. Chtěla jsem tak přispět k odhalení možných důvodů, proč je téma v české společnosti stále aktuální.

Ukázalo se, že důvodů, proč lidé na chaty a chalupy stále jezdí můžeme najít mnoho. Zjednodušeně by se dokonce dalo říci, že lidé jezdí žít do svých druhých domovů své vlastní druhé životy. I zde pracují, odpočívají, baví se, prohlubují vztahy s rodinou, realizují své koníčky. Otázka, která se na základě toho objevuje je, proč lidé touží žít dva rozpolcené životy, mít dva domovy? Ale to už není otázka této práce.

Důvody proč jezdit na chatu/chalupu se mohou v průběhu života měnit. Jedinec může mít jiný důvod pro pořízení objektu a po nějaké době jiný důvod pro jeho následné využívání.

První část práce jsem rozdělila do čtyř hlavních kapitol. Nejprve jsem se věnovala dosavadnímu stavu v poznání obsáhlého jevu druhého bydlení. Snažila jsem se tím ukázat, že poznání v této oblasti se dotýká mnoha oborů, které spolu ne vždy spolupracují. Dochází tak k jisté zmatečnosti ve využívání pojmů s druhým bydlením souvisejících. I proto jsem se v další kapitole snažila vystihnout definice základních pojmů tak, abych plně postihla všechny aspekty fenoménu. Na konci jsem zdůraznila rozdíly mezi chatařením a chalupařením. Ač se o nich mluví často ve spojení, jsou to velmi rozdílné aktivity, kdy základní rozdíl spočívá už v samotném objektu chata/chalupa.

Další kapitolu jsem věnovala historii, vývoji i současnosti druhého bydlení. Mou snahou zde bylo ukázat, jak historické, politické i společenské souvislosti mohly ovlivnit současnou podobu chataření a chalupaření. Z jakých

příčin tento fenomén vznikl, v čem jsou jeho kořeny a jak mohou souviset se současným stavem.

Ze současné situace jsem přešla k činnostem a aktivitám na chatě/chalupě provozovaných. Kromě odpočinku a rekreace popisují jako často se vyskytující jevy kutilství, zahrádkaření a sběratelství. Odkaz na kutilství i zahrádkaření se objevil i v samotném výzkumu, zájem o sběratelství se ale nepotvrdil.

Poté se snažím postihnout základní motivace a důvody chataření a chalupaření tak, jak je zmiňují odborníci na danou problematiku. Zmiňují potřebu přírody, únik, potřebu seberealizace, touhu po vlastnictví, navazování přátelských vztahů, možnost trávit čas s dětmi ve zdravotně vhodném prostředí a samozřejmě odpočinek. Při porovnání s provedeným výzkumem se ukázala většina zmiňovaných důvodů jako správná, ale ne jediná.

Ve druhé části práce popisují průběh výzkumu. Cílem byla odpověď na otázku, jaké jsou možné důvody přetrvávajícího zájmu české společnosti o chataření a chalupaření? Odpověď jsem se snažila získat prostřednictvím rozhovorů s účastníky chataření a chalupaření a jejich následného rozboru. Identifikovala jsem pět základních kategorií důvodů, které odpovídají tomu, proč oslovení jedince jezdí na chatu či chalupu.

Zde bych ještě jednou chtěla říci, že uvedené důvody nepokládám za jediné možné, ale jako důvody, které zmínilo mých osm informantů. Cíl, který jsem si dala, zjistit možné důvody stálého zájmu o tento fenomén jsem splnila. Jednotlivé nalezené kategorie by ale bylo vhodné dále jednotlivě podrobněji prozkoumat a přispět tak ještě o něco více k poznání o důvodech a motivacích chataření a chalupaření české společnosti.

Fenomén chataření a chalupaření má dozajista v české společnosti své místo a je velmi silně zakořeněný. Lze se domnívat, že zájem o pobyt na chatě a chalupě neopadne ani v nejbližší době. Je ovšem možné, že stejně jako se vyvíjí důvody, proč jezdit na chatu/chalupu v průběhu jednoho lidského života,

vyvíjí se důvody i v historii celé společnosti, v kontextu politických a společenských událostí.

Z hlediska mého studovaného oboru – pedagogiky volného času – je důležité si uvědomit aktuálnost fenoménu chataření a chalupaření v české společnosti a počítat s ním. Lidé většinou nemají odjezd na chatu/chalupu jako cíl trávení svého volného času, je to jen prostředek k jeho dalším možnostem, odlišným od domácího prostředí. Chaty i chalupy využívají nejen rodiny, ale i různé dětské organizace a spolky. Objekty využívají k víkendovým výjezdům nebo táborům, kdy může jít o hlubší seznámení se členů skupiny, prohlubování dovedností, kterými se skupina zabývá apod. Využívání chat a chalup k těmto účelům by mohlo být dalším zajímavým tématem.

Na úplný závěr zařazuji pro další zamyšlení úryvek z článku Jany Duffkové, jehož části jsem už v práci využila:

„Říkáme, že alespoň na víkend musíme opustit stereotyp městského zmatku, a proto po mnoha zmatcích na silnicích způsobených masovým víkendovým úprkem z měst dojíždíme na venkov, kde ve spěchu upadáme do jiného stereotypu. Navzdory tvrzení, že alespoň o víkendu chceme být blíž přírodě, i ve svém druhém bydlení zapínáme ledničku, betonujeme cestičky na zahradě, díváme se na televizi. Mnoho lidí považuje svou životní úroveň za nedostatečnou, a přitom řada z nich si dovoluje luxus žít dvě bydliště, který je ve většině zbytku světa nemyslitelný.“⁸⁶

⁸⁶ DUFFKOVÁ, Jana. První a druhý domov: Vývoj české záliby v chataření a chalupaření z pohledu sociologie, str. 30.

Seznam použitých zdrojů

Bibliografie

- BIČÍK, Ivan. *Druhé bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. Edice katedry sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 80-238-7002-5.
- BLAŽKOVÁ, Tereza, Dana FIALOVÁ a Václav MATOUŠEK, ed. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014. ISBN 978-80-7476-063-1.
- BOHMANNOVÁ, Andrea. *Rekreační bydlení*. Ilustroval Jan LÍMAN. Praha: Merkur, 1984. ISBN neuvedeno.
- CÍLEK, Václav. Chatařství jako fenomén, mentalita a osud. ZAPLETALOVÁ, Veronika. *Chatařství: architektura lidských snů a možností = Summerhouses: the architecture of human dreams and possibilities*. Brno: ERA, 2007, s. 379-399. Extra (ERA). ISBN 978-80-7366-086-4.
- DUFFKOVÁ, Jana. Bydlet v přírodě je životní styl: Chataření jako nenahraditelný kulturní fenomén Čechů. *KROK: Kulturní revue Olomouckého kraje*. Olomouc, 2011, 8(4), s. 18-22. ISSN 1214-648X.
- DUFFKOVÁ, Jana. První a druhý domov: Vývoj české záliby v chataření a chalupaření z pohledu sociologie. *Přítomnost: Politický a kulturní čtvrtletník*. Praha, 2002, **2002**(2), 29-31. ISSN 1213-0133.
- FIALOVÁ, Dana a Jiří VÁGNER. Druhé bydlení – nejen české specifikum. *Geografické rozhledy: časopis pro geografické a enviromentální vzdělávání*. Praha: P3K s.r.o, 2011, 21(1), s. 8-9. ISSN 1210-3004.

- FIALOVÁ, Dana. Druhé bydlení v Česku: včera, dnes a zítra. In: BLAŽKOVÁ, Tereza, Dana FIALOVÁ a Václav MATOUŠEK. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. - 21. století*. Praha: Togga, 2014, s. 43-62.
- FIALOVÁ, Dana. Okolnosti podmiňující vznik a vývoj druhého bydlení v Česku. In: VÁGNER, Jiří, Dana FIALOVÁ, a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004, s. 184-200. ISBN 80-86561-15-1.
- FIALOVÁ, Dana a Ivan BÍČÍK. Šetření rekreačních objektů v zázemí Prahy v letech 1991-1997. In: *Druhé bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 72-89. Edice katedry sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 80-238-7002-5.
- FRANC, Martin a Jiří KNAPÍK. *Volný čas v českých zemích 1957-1967*. Praha: Academia, 2013. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-2229-5.
- Chatař*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1977, 9(2). ISSN neuvedeno.
- KRATINOVÁ, Alžběta. *Dovolená s poukazem: odborové rekreace v Československu 1948-1968*. Praha: Academia, 2014. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-2363-6.
- KUBEŠ, Jan. Prvky územní struktury chataření a jejich typologie. In: VÁGNER, Jiří, Dana FIALOVÁ, a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004, s. 184-200. ISBN 80-86561-15-1.
- LIBROVÁ, Hana. Dva typy druhého bydlení v ČSR. In: *Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity*. Brno, 1975, s. 53-64. ISBN neuvedeno.

- MATOUŠEK, Václav. *Rekreace? Pozor, tady končí legrace*. In: BLAŽKOVÁ, Tereza, Dana FIALOVÁ a Václav MATOUŠEK. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. - 21. století*. Praha: Togga, 2014, s. 7-10. ISBN 978-80-7476-063-1.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Obecná psychologie: sylabus přednášek*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2006. ISBN 80-7040-922-3.
- SCHINDLER-WISTEN, Petra. *O chalupách a lidech: chalupářství v českých zemích v období tzv. normalizace a transformace*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. Orální historie a soudobé dějiny. ISBN 978-80-246-3613-9.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.
- ŠTEMBERK, Jan. *Výletní a rekreační místa na přelomu 19. a 20. století: zrod, rozvoj, trendy*. In: *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19.- 21. století*. Praha: Togga, 2014, s. 29-42. Steam. ISBN 978-80-7476-063-1.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- VÁGNER, Jiří. *Druhé bydlení jako objekt geografického výzkumu*. In: VÁGNER, Jiří, Dana FIALOVÁ, a kol. *Regionální diferenciaci druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004, s. 20-25. ISBN 80-86561-15-1.

- VÁGNER, Jiří. Trampské osady: specifický prvek rekreační krajiny v zázemí českých měst. In: BLAŽKOVÁ, Tereza, Dana FIALOVÁ a Jiří MATOUŠEK. *Individuální a masová rekreace v okolí velkých industriálních měst v 19. - 21. století*. Praha: Togga, 2014, s. 63-82. ISBN 978-80-7476-063-1.
- VÁGNER, Jiří. Vývoj druhého bydlení v Česku. In: BIČÍK, Ivan. *Druhé bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, s. 42-54. Edice katedry sociální geografie a regionálního rozvoje. ISBN 80-238-7002-5.
- VÁGNER, Jiří a Petr PROCHÁZKA. Vývoj českého trampingu. In: VÁGNER, Jiří, Dana FIALOVÁ, a kol. *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004, s. 58-69. ISBN 80-86561-15-1.
- VÁGNER, Jiří a Dana FIALOVÁ, a kol. *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004. ISBN 80-86561-15-1.
- ZAPLETALOVÁ, Veronika a Václav CÍLEK. Chatařství: architektura lidských snů a možností = Summerhouses: the architecture of human dreams and possibilities. Brno: ERA, 2007. Extra (ERA). ISBN 978-80-7366-086-4.

Online zdroje

- LØVOLLOVÁ, Helga Synnevåg a Daniela ZOUNKOVÁ. Friluftsliv: cítit blízkost přírody. GYMNAZION: časopis pro zážitkovou pedagogiku [online]. Nadační fond Gymnasion, 2015, 9(2), 15-19 [cit. 2018-03-18]. ISSN

1214-603X. Dostupné z: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/se20-account-data/31893/media/g17web.pdf>

NEUMANN, Jan a Ivar MYTTING. Friluftsliv: svobodný život na čerstvém vzduchu. GYMNAZION: časopis pro zážitkovou pedagogiku [online]. Prázdninová škola Lipnice, 2007, 4(8), 69-75 [cit. 2018-03-18]. ISSN 1214-603X. Dostupné z: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/se20-account-data/31893/media/g8podzim-2007.pdf>

PODLAHA, Přemek. In.: Retro: Udělej si sám [online]. TV, ČT 1. 29. března 2009, [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/209411000360013/>

CÍLEK, Václav. In.: Retro: Chaty a chalupy [online]. TV, ČT 1. 16. září 2008, [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/208411000360917/>

Folklorika: Chaty a osady [online]. TV, ČT 1. 15. září 2015, [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1102732990-folklorika/215562260800005-chatari-a-osadnici/video/?page=3>

Seznam příloh

- Příloha I.** Přepis vybraného realizovaného rozhovoru s chatařem
- Příloha II.** Kódování vybraného realizovaného rozhovoru s chatařem
- Příloha III.** Přepis vybraného realizovaného rozhovoru s chalupářem
- Příloha IV.** Kódování vybraného realizovaného rozhovoru s chalupářem

Přílohy

Příloha I. Přepis vybraného realizovaného rozhovoru s chatařem

Chatař č. 1: žena, 48 let

Popište mi prosím všechny důvody toho, proč jezdíte na chatu? Co vás k tomu motivuje, jaký účel nebo smysl v tom vidíte?

Na chatu jezdíme, protože se dostaneme z města ven, do přírody, a hlavně pryč z toho prostředí, který je spojený s prací, vlastně. A jezdíme si sem odpočinout, je tu lepší vzduch, je tu koupání a je tu jiná práce, fyzická, na rozdíl doma od naší normální práce, kdy oba s manželem jen celý den sedíme. (...)

Takže tady na chatě kromě toho, že si sem jezdíme odpočinout a načerpat síly, tak se sem hlavně jezdíme vykoupat v létě, protože je to u rybníka a pak samozřejmě taky sem jezdíme pracovat, v létě sekat trávu, na podzim hrabat listí, čistit okapy, a i jinak je tu kolem spoustu práce. V zimě sem moc nejedeme, protože to se tu nedá moc bejt, je to spíš taková letní chatička. No a na jaře sem zase člověk jezdí po zimě načerpat síly z toho zeleného, jak to tu všechno kvete a zelená se. Ale zase je to i spojený s prací, dohrabává si listí, zase čistí okapy.... Ale hlavní aktivita, kterou bysme dělali ve volným čase to teda není, protože na chatu nejedeme pořád, vždycky když máme volno, tak nejedeme na chatu, trávíme volný čas i jiným způsobem. Ale i když to není hlavní tak je to důležitá volnočasová aktivita, jak bych tak řekla. To místo, ta samotná chata, je pro nás důležitý. V současný době si nedovedu asi dost dobře představit život bez chaty, protože když přijde ten víkend, tak je člověk rád, že může někam odjet často, nedovedu si představit, že bych měla trávit

všechny víkendy doma, nebo bych si musela platit někde nějaký pobyt aby se dostala ven. My teda jezdíme, ale vlastně nemusíme, když máme chatu. Nehledě na to, že věřím tomu, že mi prospívá i ta fyzická práce co tu je. No asi si to teď bez chaty představit nedokážu, možná do budoucna až budu starší a už nebudu moct, už nebudu mít sílu toho kolem tolik dělat, tak uvidím. Ale třeba bydlet bych tu nechtěla, i když to se teď taky často dělá, že jo.

(...)

Kdy vznikl váš zájem o chataření? Vyvíjí se nebo mění se vaše motivace k navštěvování chaty od počátku vašeho zájmu o chataření?

Jsme oba zvyklí jezdit na chatu od malička, já úplně jako malá, protože naši taky měli chatu a jsem na to zvyklá, nedovedu si představit v podstatě, že bysme nemohli takhle někam jezdit na víkend. Vyvíjí se to určitě, hlavně v tom směru, že jsem se jako malá jezdila na chatu spíš bavit, kdežto teď jezdím na chatu spíš odpočívat. I tou prací tam člověk odpočívá.

(pomlka) Je to pro mě důležitý občas jet na chatu, protože to člověk přijde na jiný myšlenky a odreaguje se od toho ruchu co je ve městě. I když se občas kolem sejde taky dost lidí, a to mi trochu vadí, ale s tím člověk nic neudělá. Chaty u nás jsou jedna vedle druhý, takže úplný klid tu skoro nikdy není. Ale aspoň to prostředí člověk změní, nejsme pořád na jednom místě, to je dobrý si myslím. A i když je tu víc lidí, tak pořád je tu ta příroda, zeleň, to dává člověku víc klidu i v tom ruchu.

(...)

Někdy na chatu vlastně i jezdíme, právě protože se nás tam může sejít hodně, to je třeba taky říct. Takže třeba v létě nějaký oslavy, nebo jen tak posezení u ohně, manžel vytáhne kytaru, zazpíváme si. A i mladý to mají pořád

rádi. Syn tu takový akce dělá už i bez nás. Kytary, maso, pivo a jsou taky spokojený, takže to není určitě jen na nás. I ty mladší mají ten styl života na chatě rádi.

Ještě by mne zajímalo, setkala jste se někdy s negativním postojem k chataření? U přátel nebo i u rodiny? A jak takový negativní postoj vypadal?

Setkala jsem se i s negativním přístupem k tomu. Zním pár lidí, pro který je to zbytečná práce, zbytečná starost vlastnit chatu, radši jedou někam jinam, na vejlet, nebo se jedou někam ubytovat, radši si zaplatí někde pobyt někde jinde, protože chata nebo chalupa je pro ně moc velká starost. V rodině ne, ale u známých se s tím občas setkávám. Už sem slyšela i ty jsi pořád na chatě, nic nezažiješ, nevidíš. Přitom to není pravda. Letos jsme letěli v létě na Krétu, na jaře jsme byli v horách na Slovensku. To není, že člověk má chatu, tak utíká pořád jen na chatu a konec. To ne. I když si to taky asi lidi, co s tím nemají žádnou zkušenost myslí. U rodiny jsem se s tím neseťkala, ani u dětí, ty jezdily s náma vždycky a rádi, i jezdí někdy pořád i teď, i když už jsou dospělý.

(...)

Příloha II. Kódování vybraného realizovaného rozhovoru s chatařem

Chatař č. 1: žena, 48 let

Popište mi prosím všechny důvody toho, proč jezdíte na chatu? Co vás k tomu motivuje, jaký účel nebo smysl v tom vidíte?

Na chatu jezdíme, protože se dostaneme ^{ÚTĚK Z MĚSTA} z města ven, do přírody, a hlavně pryč z toho ^{ÚNIK} prostředí, který je spojený s prací, vlastně. A jezdíme si sem ^{ODPOČINEK} odpočinout, je tu ^{LEPŠÍ VZDUCH} lepší vzduch, je tu ^{PRÁCE} koupání a je tu jiná práce, fyzická, na rozdíl doma od naší normální práce, kdy oba s manželem jen celý den sedíme. (...)

Takže tady na chatě kromě toho, že si sem jezdíme ^{ODPOČINEK} odpočinout a načerpat síly, tak se sem hlavně jezdíme ^{PRÁCE} vykoupat v létě, protože je to u rybníka a pak samozřejmě taky sem jezdíme ^{PRÁCE} pracovat, v létě ^{PRÁCE} sekat trávu, na podzim ^{PRÁCE} hrabat listí, čistit okapy, a i jinak je tu kolem spoustu práce. V zimě sem moc nejezdíme, protože to se tu nedá moc bejt, je to spíš taková letní chatička. No a ^{ODPOČINEK} na jaře sem zase člověk jezdí ^{PRÁCE} do zimě načerpat síly z toho zeleného, jak to tu všechno kvete a zelená se. Ale zase je to i spojený s prací, dohrabává si listí, zase čistí okapy.... Ale k tomu ještě musím říct, že ^{DŮLEŽITOST} to hlavní aktivita, kterou bysme dělali ve volném čase teda není, protože na chatu nejezdíme pořád, vždycky když máme volno, tak nejedeme na chatu, trávíme čas i jiným způsobem. Ale i když to není hlavní tak je to ^{DŮLEŽITOST} důležitá volnočasová aktivita, jak bych tak řekla. ^{DŮLEŽITOST} To místo, ta samotná chatu, je pro nás důležitá. V současné době si nedovedu asi ^{Z MĚNA} dost dobře představit život bez chaty, protože když přijde ten víkend, tak je člověk rád, že může ^{DŮLEŽITOST} někam odjet často, nedovedu si představit, že bych měla trávit všechny víkendy doma, nebo bych si musela platit někde nějaký pobyt aby se dostala ven. My teda jezdíme, ale vlastně nemusíme, když máme chatu. ^{DŮLEŽITOST} Nehledě na to, že věřím tomu, že mi prospívá i ta fyzická práce co tu je. No asi si to ^{DŮLEŽITOST} teď bez chaty představit nedokážu, možná do budoucna až budu starší a už nebudu moct, už nebudu mít sílu toho kolem tolik dělat, tak uvidím. Ale třeba ^{DŮLEŽITOST} bydlit bych tu nechtěla, i když to se teď taky často dělá, že jo.

(...)

pozn.: hlavní vě aktivita
bydlit by tam nechtěla

ODPOČINEK A PRÁCE → podobný význam
důvody motivace se mění - práce x zábava

Kdy vznikl váš zájem o chataření? Vyvíjí se nebo mění se vaše motivace k navštěvování chaty od počátku vašeho zájmu o chataření?

Jsme oba zvyklí jezdit na chatu od malička, já úplně jako malá, protože naši taky měli chatu a jsem na to zvyklá, nedovedu si představit v podstatě, že bysme nemohli takhle někam jezdit na víkend. Vyvíjí se to určitě, hlavně v tom směru, že jsem se jako malá jezdila na chatu spíš bavit, kdežto teď jezdím na chatu spíš odpočívat. I tou prací tam člověk odpočívá.

(pomlka) Je to pro mě důležité občas jet na chatu, protože to člověk přijde na jiný myšlenky a odreaguje se od toho ruchu co je ve městě. I když se občas kolem sejde taky dost lidí, a to mi trochu vadí, ale s tím člověk nic neudělá. Chaty u nás jsou jedna vedle druhé, takže úplně klid tu skoro nikdy není. Ale aspoň to prostředí člověk změní, nejsme pořád na jednom místě, to je dobrý si myslím. A i když je tu víc lidí, tak pořád je tu ta příroda, zeleň, to dává člověku víc klidu i v tom ruchu. (...)

Někdy na chatu vlastně i jezdíme, právě protože se nás tam může sejít hodně, to je třeba taky říct. Takže třeba v létě nějaký oslavy, nebo jen tak posezení u ohně, manžel vytáhne kytaru, zazpíváme si. A i mladý to mají pořád rádi. Syn tu takový akce dělá už i bez nás. Kytary, maso, pivo a jsou taky spokojení, takže to není určitě jen na nás. I ty mladší mají ten styl života na chatě rádi.

Ještě by mne zajímalo, setkala jste se někdy s negativním postojem k chataření? U přátel nebo i u rodiny? A jak takový negativní postoj vypadal?

Setkala jsem se i s negativním přístupem k tomu. Znáám pár lidí, pro který je to zbytečná práce, zbytečná starost vlastnit chatu, radši jedou někde jinam, na vejlet, nebo se jedou někde ubytovat, radši si zaplatí někde pobyt někde jinde, protože chata nebo chalupa je pro ně moc velká starost. V rodině ne, ale u známých se s tím občas setkávám. Už sem slyšela i ty jsi pořád na chatě, nic nezažiješ, nevidíš. Přitom to není pravda. Letos jsme letěli v létě na Krétu, na jaře jsme byli v horách na Slovensku. To není, že člověk má chatu, tak utíká pořád jen na chatu a konec. To ne. I když si to taky asi lidi, co s tím nemají žádnou zkušenost myslí. U rodiny jsem se s tím nesetkala, ani u dětí, ty jezdily s náma vždycky a rádi, i jezdí někdy pořád i teď, i když už jsou dospělý.

Příloha III. Přepis vybraného realizovaného rozhovoru s chalupářem

Chalupář číslo 1: žena 59 let

Popište mi prosím všechny důvody toho, proč jezdíte na chatu? Co vás k tomu motivuje, jaký účel nebo smysl v tom vidíte?

Je to těžký říct přesně důvody, proč sem jezdím. (pomlka) Před rokem mi zemřel manžel, tak nejdřív to vypadalo, že už na chalupu jezdit nebudu, co bych tam sama dělala. Ale nakonec sem jezdím snad ještě víc, protože ta změna prostředí mi pomáhá. Bylo to těžký období, ale kdy vlastně není. Když je mi smutno, tak se seberu a jedu a tady mi to dost pomůže. Je tu pořád co dělat, hodně práce kolem, ale člověk tu práci tady dělá rád. Na něco sama nestačím, tak mi i sousedi někdy pomáhají, jsou tu kolem moc hodný lidi.

(...)

Pořád je tu co spravovat, opravovat, vylepšovat, zachraňovt. Snažím se to tu udržovat hezký, aby to tu vypadalo tak, jak to na chalupě vypadat má. Jsou tu i krásný kamna, ty ještě manžel opravil, na ty jsem pyšná, když přijede návštěva tak pokaždý v nich něco peču.

(...)

Jinak bydlím v malém bytě, tam toho moc nejde. Tady si můžu vyndat deku ven na trávu a taky tu mám pár malých záhonků, tak si tam pěstuju kytičky, někdy i nějaký bylinky nebo zeleninu. Tak proto sem taky jezdím, abych to obhospodařila. U toho si vlastně i odpočinu. Odpočinek to je taky důležitý. Doma si nikdy neodpočinu tak jako tady. Když si dám tu deku ven na louku a lehnu si s knížkou, to jsou pak všechny starosti a smutky pryč. Člověk by tak ležel klidně až do zimy. A v zimě se jen přesunul ke kamnům. (smích) Je tu zkrátka všechno tak nějak v klidu, asi jak jsem jinde, v jiným prostředí, tím to možná bude.

(...)

A Kdy vznikl váš zájem o chalupaření? Vyvíjí se nebo mění se vaše motivace k navštěvování chalupy od počátku vašeho zájmu chalupaření?

Chalupu jsme koupili s manželem asi před dvaceti lety, možná o trochu dýl. Když byly děti malé, aby bylo kam s nima jezdit. Chvíli jsme pak uvažovali o tom se sem přestěhovat natrvalo, ale nějak k tomu nikdy nedošlo, řekli jsme si až na důchod, no, a to už teď nevyjde, bohužel. Takže dřív to bylo kvůli dětem no a teď je to trochu jiný. Je to taková moje jistota tady. Třeba bych ji nikdy neprodala, na to je pro mě moc důležitá. I když jsem chvíli myslela, že sem jezdit nebudu, tak neprodala bych ji ani tak. A taky je to trochu povinnost se o to starat, že jo, co by s tím jinak bylo. I když musím zaklepat, děti mi tu hodně pomáhají, i známí někdy zajedou, je to naše setkávací místo, v tom je to taky dobrý.

Ještě bych se zeptala, setkala jste se někdy s negativním postojem k chataření nebo chalupaření, třeba u přátel, rodiny?

Ale jo setkala, ale spíš dřív, když jsme tu chalupu tady koupili, tak místní starousedlíci na nás chvíli pohlíželi jako na nějakou naplaveninu. Ale nakonec jsme si porozumněli. Jinak asi ne. Víte ono spoustu známých taky chalupu má, nebo třeba i chatu, takže to většinou chápou. Ten vztah k tomu svému místu mají taky. Ten vztah k tomu místu, to je důležitý.

Chalupář číslo 1: žena 59 let

Popište mi prosím všechny důvody toho, proč jezdíte na chatu? Co vás k tomu motivuje, jaký účel nebo smysl v tom vidíte?

ZMĚNA PROSTŘEDÍ, PRÁCE, DALŠÍ AKTIVITA, ODPOČINEK, JISTOTA, POVINNOST, DŮLEŽITOST, SETKÁVÁNÍ

SMUTNÁ ŽIV. UDÁLOST

Je to těžký říct přesně důvody, proč sem jezdím. (pomlka) Před rokem mi zemřel manžel, tak nejdřív to vypadalo, že už na chalupu jezdit nebudu, co bych tam sama dělala. Ale nakonec sem jezdím snad ještě víc, protože ta změna prostředí mi pomáhá. Bylo to těžký období, ale kdy vlastně není. Když je mi smutno, tak se seberu a jedu a tady mi to dost pomůže. Je tu pořád co dělat, hodně práce kolem, ale člověk tu práci tady dělá rád. Na něco sama nestačím, tak mi i sousedi někdy pomáhají, jsou tu kolem moc hodný lidi.

(...)

Pořád je tu co spravovat, opravovat, vylepšovat, zachraňovt. Snažím se to tu udržovat hezký, aby to tu vypadalo tak, jak to na chalupě vypadat má. Jsou tu i krásný kamna, ty ještě manžel opravil, na ty jsem pyšná, když přijede návštěva tak pokaždý v nich něco pečú.

(...)

Jinak bydlím v malém bytě, tam toho moc nejde. Tady si můžu vyndat deku ven na trávu a taky tu mám pár malých záhonků, tak si tam pěstuju kytičky, někdy i nějaký bylinky nebo zeleninu. Tak proto sem taky jezdím, abych to obhospodařila. U toho si vlastně i odpočínu. Odpočinek to je taky důležitý. Doma si nikdy neodpočínu tak jako tady. Když si dám tu deku ven na louku a lehnu si s knížkou, to jsou pak všechny starosti a smutky pryč. Člověk by tak ležel klidně až do zimy. A v zimě se jen přesunul ke kamnům. (smích) Je tu zkrátka všechno tak nějak v klidu, asi jak jsem jinde, v jiným prostředí, tím to možná bude.

(...)

A Kdy vznikl váš zájem o chalupaření? ^{ANO} Vyvíjí se nebo mění se vaše motivace k navštěvování chalupy od počátku vašeho zájmu chalupaření?

^{MOTIVACE} Chalupu jsme koupili s manželem asi před dvaceti lety, možná o trochu dýl. ^{PŮVODNÍ} Když byly děti malé, aby bylo kam s nima jezdit. Chvilí jsme pak uvažovali o tom se sem přestěhovat natrvalo, ale nějak k tomu nikdy nedošlo, řekli jsme si až na důchod, no a to už teď nevyjde, bohužel. Takže dřív to bylo kvůli dětem no a teď je to trochu jiný. Je to taková ^{JISTOTA} moje jistota tady. Třeba bych ji nikdy ^{DŮLEŽITOST} neprodala, na to je pro mě moc důležitá. I když jsem chvíli myslela, že sem jezdit nebudu, tak neprodala bych ji ani tak. A taky je to trochu ^{POVINNOST} povinnost se o to starat, že jo, co by s tím jinak bylo. I když musím zaklepat, ^{SETKÁVÁNÍ} děti mi tu hodně pomáhají, i známí někdy zajedou, je to naše setkávací místo, v tom je to taky dobrý.

Ještě bych se zeptala, setkala jste se někdy s negativním postojem k chataření nebo chalupaření, třeba u přátel, rodiny?

Ale jo setkala, ale spíš dřív, když jsme tu chalupu tady koupili, tak místní starousedlíci na nás chvíli pohlíželi jako na nějakou naplaveninu. Ale nakonec jsme si porozumněli. Jinak asi ne. Víte ono spousta známých taky chalupu má, nebo třeba i chatu, takže to většinou chápou. Ten vztah k tomu svému místu mají taky. Ten vztah k tomu místu, to je důležitý.

pozn. původní motivace → děti ⇒ motivace se změnila
negativní pohled od starousedlíků

ABSTRAKT

ZEMANOVÁ, E. *Chataření a chalupaření jako specifický volnočasový návyk české společnosti*. České Budějovice, 2018. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky. Vedoucí práce R Macků.

Klíčová slova: chataření, chalupaření, druhé bydlení, chata, chalupa, objekt individuální rekreace, volný čas

Práce se zabývá možnými důvody, které vedou k přetrvávajícímu zájmu české společnosti o fenomén chataření a chalupaření. V teoretické části shrnuje dosavadní poznatky v oboru. Definiuje druhé bydlení, které s chatařením a chalupařením úzce souvisí. Dále se stručně věnuje vývoji druhého bydlení, který je důležitý pro pochopení současné situace tohoto fenoménu u nás.

Ve stěžejní kapitole teoretické části – Význam chataření a chalupaření pro volný čas – jsou nejprve popisovány činnosti spojené s chatařením a chalupařením. Poté jsou uvedeny motivace a důvody, které pro chataření a chalupaření můžeme najít v dostupné literatuře.

Výzkumná část práce se věnuje tématu z praktického hlediska a obsahuje rozbor osmi rozhovorů s chataři a chalupáři. Na základě toho jsou vyvozeny závěry, jaké mohou být skutečné důvody a motivace pro návštěvu chat a chalup z pohledu samotných účastníků této aktivity.

ABSTRACT

Cottages as a specific leisure time habit of Czech society

Key words: cottages, second housing, object of individual recreation, free time, leisure time

This thesis is focused on potential reason, that could lead to the interest of the czech society about cottage phenomen. The theoretical parth od this thesis define concept of "Second housing", which is important in comprehending current situation this subject.

The main part of the work – chapter Importance of cottage for free time – describes activites that are connected with cottages. This parth also includes motivation and reasons used in the literature.

Practical part contains eighth interviews with cottagers. Data colleted from those interviews serves as base for determining the conclusions, that may be the actual reasons behind this phenomen of czech people.